

108129

XXVII. évf.

1930. JULIUS – OKTÓBER

4–5. sz. (279.)

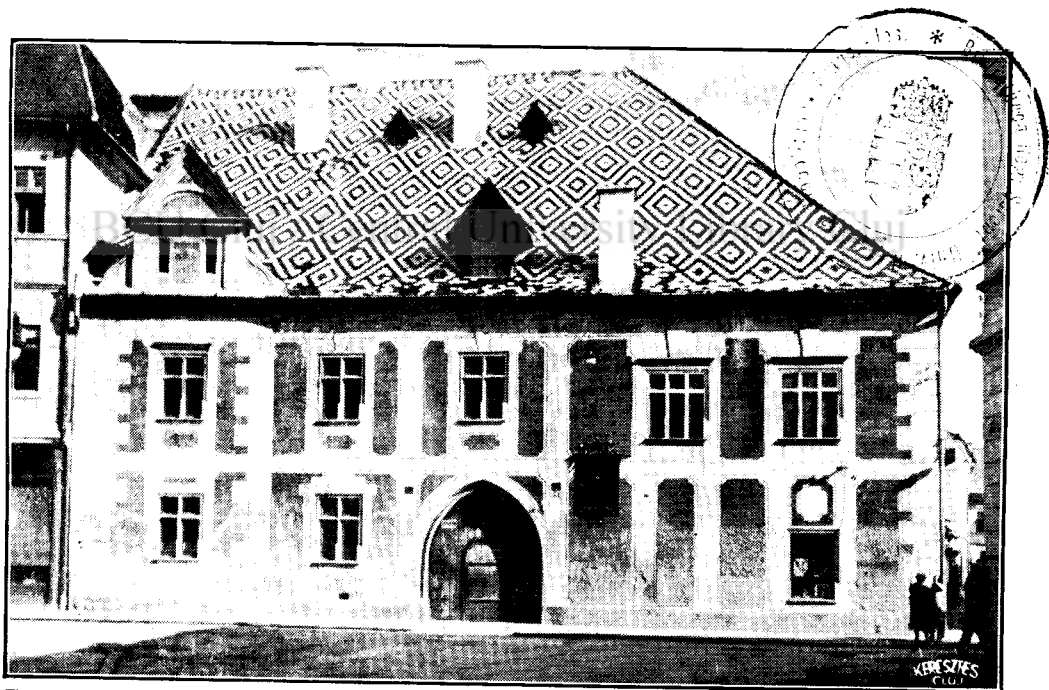
ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET ÉS MUZEUMÁNAK ÉRTESITŐJE

A KÖZGYŰLÉS MEGBIZÁSÁBÓL SZERKESZTI:

OROSZ ENDRE

A restaurált Mátyásház.

KIADJA AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET

CLUJ-KOLOZSVÁR 1930.

Kettős szám ára 40 lei.

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK

Hivatalos órák. Egyesületünk Mátyásházi irodájában hivatalos órák szerdán és szombaton d. u. 6—8 óra között lesznek, midőn könyvtári, muzeumi, turista-sági és fürdőügyekben rendelkezésére állunk az érdeklődőknek.

A Kárpát-Múzeum vasárnap d. u. kivételével nyitva van minden nap d. e. 9—1 és d. u. 3—5 óra között, mely időben látogatók megtekinthetik úgy a táj-és néprajzi, valamint az 1848—49-iki szabadságharci ereklyemúzeum gyűjteményeit is.

Tagjaink figyelmét felhívjuk a Kárpát-Múzeum gyűjteményeinek látogatására a melyek a f. évi tagsági jegy felmutatása ellenében naponként ingyen tekintethők meg.

Az „Erdély” értékes régi évfolyamai megszerezhetők kötetenként tagoknak 40, nem tagoknak 50 Leiert; ugyancsak Goró Lajos rajzai után készült. — a Gyilkostót és a Remetei sziklaszorost ábrázoló nagy alakú színes műlapok — darabonként 20 L. árban, valamint képes levelező-lapok részint eredeti fénykép-felvételekben, részint reprodukciókban: a Mátyásház, a rajta levő emléktábla, muzeumi gyűjtemények képe, a Torda és Túri hasadék, Gyerőffy szöklető, a Beresényi turistaház, Nagykőhavas, Rév vidéke, Déva vára, a legszebb erdélyi gyopár stb. kaphatók az egyesületi irodában.

Turista jelvények. Az E. K. E.-nek gyopárdíszes csinos jelvényei, hasonló kerékpár zászlócskák és arcképes turista igazolványok a tagok részére hivatalos időben az irodában kaphatók. Kirándulások alkalmával az egyesületi jelvények viselését kérjük.

A Beresényi turistaház látogatóit tisztelettel kéri a turistaház gondnoksága, hogy tetszésszerinti belépődíjakat az ottan felfektetett vendégeknyvbe mindenkor sajátkezüleg bevezetni szivesek legyenek.

Kérelem. Tisztelettel kérjük mindazokat a t. Tagtársainkat, a kik tagdíjaikat még nem fizették be, hogy azt egyesületünk pénzárába mielőbb küldjék be, mert nemcsak az „Erdély” folyóiratunk pontos megjelenése, hanem munkaprogramunk többi pontjainak megvalósítása is csak akkor lesz lehetséges, ha tagjaink ebbeli kötelezéseiket pontosan teljesítik.

Kérdések és Feleletek. Turistaság, kerékpár, néprajzi és fürdő ügyekben állandó rovatot nyitunk folyóiratunkban, melyben az érdeklődők a szükséges tudnivalók tekintetében kérdéseket intézhetnek hozzánk s ezekre lapunk következő számában válaszolunk.

AZ „ERDÉLY”

az Erdélyi Kárpát-Egyesület kiadásában jelenik meg évenként 6 számban, kéthavonként másfél ívnyi terjedelemben. Az Erdélyt az Egyesület alapító és rendes tagjai tagdíjuk fejében kapják. Előfizetési ára nem tagoknak 120 lei. Egy-egy füzet ára 20 lei.

Előfizetések, lakáscímek, kéziratok és a folyóirat igénybe vételére vonatkozó tudakozódások az Erdélyi Kárpát-Egyesület titkári hivatalához (Cluj-Kolozsvár, Str. Matia-Mátyás király-ucca 3. sz.) Kárpát-Múzeum intézendők. Egyelőre csak rövidebb dolgozatok közreadását eszközölhetjük.

104127

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET TÖRTÉNETE.

1891—1930.

IRTA:
BCU Cluj / Central University Library Cluj
MERZA GYULA.

AZ E. K. E. KIADÁSA.

— HUSZONKILENC KÉPPSEL. —

CLUJ—KOLOZSVÁR
MINERVA IRODALMI ÉS NYOMDAI MŰINTÉZET RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
1930.

Az EKE új tisztikara.

T. b. elnök: *dr. Szádeszky Gyula.*

Elnökök: *dr. gróf Logothetti Orest.*

Alelnökök: *dr. Ferencz József.*

dr. Gergely Endre.

dr. Illés Gyula.

dr. Cseke Vince.

dr. Tompa Kamil.

Főtitkár, szerkesztő és múzeumőr: *Orosz Endre.*

Főpénztáros: *Nemes Gyula.*

Titkár: *Polareczky Dániel.*

Múzeumigazgató: *dr. Roska Márton.*

Helyettes múzeumigazgató és tb. főpénztáros: *Merza Gyula.*

1. Jegyző (főjegyző): *Dávid Béla.*

2. Jegyző: *Szilágyi Márton.*

3. Jegyző: *Turos K. Ernő.*

Könyvtáros: *Snjaric Franjo.*

Ellenőr: *Csákány János.*

Tb. Főkönyvvezető: *Beregszászy László.*

Jogtanácsos: *dr. Ivánskovics Mátyas.*

Tb. jogtanácsos: *dr. Várady Aurél.*

1. Számvizsgáló: *Ferenczy Gyula.*

2. Számvizsgáló: *Ormai Kálmán.*

Turistaházi gondnok: *dr. Tompa Kamil.*

Turistaházi ellenőrök: *Snjaric Franje.*

Losonczy János.

Allandó kirándulásvezető: *Györke Márton.*

Osztályelnökök: *dr. Péter Béla.*

dr. Hirschler József.

dr. Ruzitska Béla.

dr. Gyergyay Árpád.

ditrói Puskás Béla.

Orosz Endre (kerékp.).

Osztályjegyzők, illetve titkárok: *Kelemen Lajos.*

Losonczy János.

Emmerth Béla.

dr. Bulbuk Ernő.

Tóth István.

Herepny János.

Hidegh Márton (kerékp.).

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület története.

1891—1930.

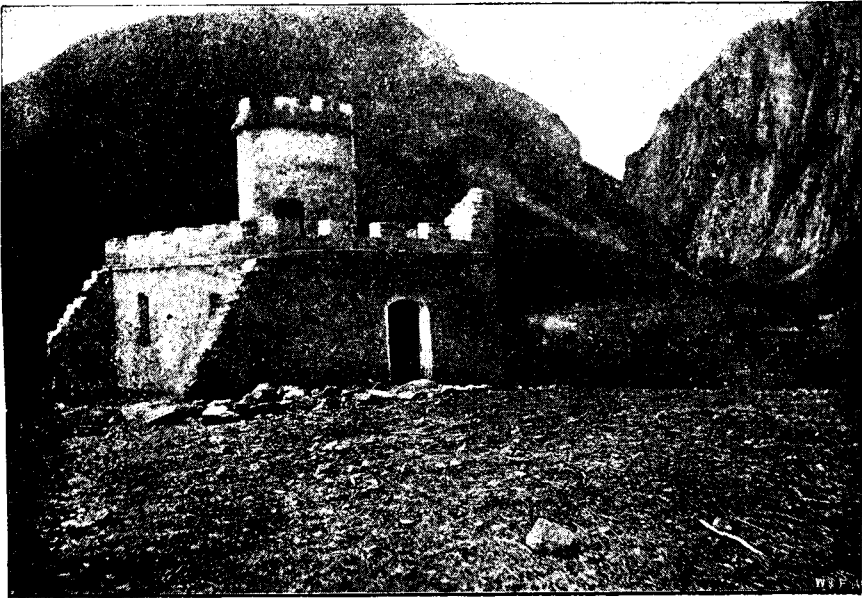
Irta : Merza Gyula.

BEVEZETÉS.

Erdélyben, — mely most Romániához tartozik, — a turistaság iránti kedv legalább 20—25 évvel később fejlődött ki, mint külföldön. Mégpedig azon egyszerű okból, mert a régi Septem Castra elnevezésnek megfelelő „hét hegytömeg, hét folyó és hét sótelep“ vadregényes tájaiból álló erdélyi felföld a 70-es évekig vasuti közlekedés nélkül szűkölködött.

De mihelyt behatolt a gőzparipa a Körös-, Maros- és Szamos-völgy kapuin át, megváltozott a helyzet, mert ha vannak is az Alpoknak szédítően merész hegymászó vasútjai, sokemeletű hoteljei és hangzatos reklámjai, az Erdélyi Kárpátoknak viszont meg van az ő szűzies eredetiségük.

A 2500 métert meghaladó gleccseres Negoj, a zergelakta Retyezát, a zord vadságú Buceses, a Tordahasadék, a Detonáta, a Szent Anna-tó, a Gyilkos-tó, a torjai Büdös-barlang, Borszék és Szováta fürdők.

Az EKE Tordahasadéki menedékháza.

a marosujvári sóbányák, Torockó a Székelykövel, a vajdahunyadi vár, Gyalár, a Zsil-völgy egytől-egyig olyan turista vonzóerők, amelyek már képesek az idegen utasok figyelmét fölkelteni festői népviseleteinkkel és tősgyökeres népszokásainkkal együtt. Így aztán csak természetes, hogy a külföldi turistaegyesületek alakulásával egyidejűleg szórványosan nálunk szintén mindenütt akadtak a hegyvidékeknek barátai.

**Turista irányu
előzmények**

Igy többek közt Csató János, a későbbi alispán és az E. K. E. alsófehérmegyei osztályának érdemes elnöke, a szenvedélyes turista és természetbarát már 1867-ben érdekes fölolvastatott Kolozsvárt az Erdélyi Muzeumegyesületben a Retyezát-hegység helyi és természetrajzi viszonyairól.

Majd gr. Eszterházy Kálmán társaságában Finály Henrik, Herman Ottó és Klir János muzeumi felügyelő érdekes, 8 napig tartó kirándulást rendeztek az Erdélyi Kárpátokban. 1868-ban Herman Ottó muzeumőr a Csalhóról, továbbá Erdély keleti részéről útleírást tett közzé.

Ebben az időtájban báró Orbán Balázs személyesen, jórészt turistamódra bejárva az egész székelylakta vidékeket, 1868-tól 1873-ig 6 kötetben kiadta „A Székelyföld leírása” című ma is becses munkáját, mely képekkel illusztrálva történelmi, régészeti, természetrajzi és néprajzi szempontból ismerteti Erdély legvonzóbb tájait.

A Magas Tátrát kutató Kárpát Egyesület (1873), a 70-es évek derekán már Kolozsvárt és Nagyszébenben is osztályok felállítását tervezte.

Ugyanis poprádvölgyi Döllér Antal ny. őrnagynak, a nagy Tátrajongónak útján tárgyalások indultak meg gr. Eszterházy akkori főispánnal.

Azonban 1880-ban megalakult a Szebeni Kárpát Egyesület s ezzel a terv lekerült a napirendről.

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület az az röviden E. K. E., csak egy évtizeddel később keletkezett s miként Jupiter fejéből Minerva, akként pattant ki ez is az Emke kebeléből; de nem fölfegyverezve, hanem jóformán minden turista fölszerelés nélkül. Az 1885-ben alapított Emke eleinte külön Kárpát-osztály fölállítását tervezte, majd önálló turista egyesület létesítése mellett döntött. Az ügy tanulmányozását Sándor József vállalta, kit később az E. K. E. alelnökké, majd tiszt. taggá választott. (Lásd: Az Emke negyedszázados története, Kolozsvár 1910.)

Mindenekelőtt Erdély Baedeker-szerű leírásának előkészítésére Erdélyszerte megindította az anyaggyűjtést, melyet többek közt Téglás Gábor és dr. Ternér Adolf dús adatokkal bővítettek ki.

Ezek előrebocsátása után megjegyezzük, hogy az itt alább következő krónikaszerű leírást a bevezető és befejező részen kívül három fejezetre osztottuk, melyek a következők: I. a balneológiai időszak 1891-től 1901 végéig, mely az egyesületet a kultura őrszeméül Radnaborberek fürdőhelyre állítja; II. a valódi turista időszak 1902-től 1913-ig, mely az E. K. E. előtt a Mátyás-házat irodája és muzeuma részére megnyitja; III. a háborús időszak 1914-től 1919-ig, mely mintegy előkészületül szolgál Erdély elkövetkezendő modern idegenforgalmának a megalapozására.

I.

1891 jan. 11-iki, tehát az alakuló közgyűlést megelőző napi adatok szerint nem egészen 300 taggal létesült az E. K. E., melynek taglétszáma azonban már az alakulás évében megkétszereződött. **Alakulás.**

Jellemző ujjmutatásul szolgál, hogy az 1. számú gyűjtőíven legelső tagnak dr. Felméri Lajos, a neveléstan egyetemi tanára iratkozott be, mintegy önkéntelenül jelezvén, hogy a pedagógusoknak a turistaságot különösen illik megbeesülniök.

Mindjárt kezdetben 4 főirányzat bontakozott ki az Egyesület működésében, u. m. a turistaság, a néprajz, a fürdőügy és az idegenforgalom, melyeknek turista alkotásokban, irodalmi téren, képes és muzeális szemléltetésben s egész Erdélyt behálózó vidéki osztályok keretében való fejlesztése mihamarabb arról győzte meg a kétkedőket, hogy itt nem valami szűkkörű sportklubról, hanem országos jellegű és célú mozgalomról van szó Erdély közigazdasági fölvirágoztatása érdekében.

Mindenekelőtt tehát azzal jöjjünk tisztába, hogy az E. K. E. minő természetű egyesület és hogy eddig milyen föltételek mellett volt fenntartható? Címére és főfeladatára nézve az E. K. E. turistaegyesület volt kezdetől fogva, de fenntarthatása és végcéljai tekintetében egyúttal elsőrangú kulturális és közigazdasági érdekeket is szolgál.

Hiszen a személyfogalom emelkedésével aránylagosan szokot! élnékülni az ipar, a kereskedelem, a munkaalkalmak és a jövedelmi források egész sora a városi és falusi lakosság javára egyaránt.

Mozgó kulturegyesületnek is nevezték az E. K. E.-t, de téved az, aki a külföld s főleg a német testvéregyesületek s így a velünk együtt munkálkodó szász és a szintén német alapon fejlődött szepességi társ-egyesületek működésére hivatkozva, a turistaalkotások arányánál és kizárólagosságánál azoknak a példáját tartja szemelőtt.

Még pedig azért téved, mert nálunk 1) hiányzik még az egységes egyleti szellem; 2) hiányzik a tagsági kötelezettségek iránt való fegyve-

lem; 3) pedig azért, mert az E. K. E. működési területe meglehetősen nagy, de a turista alkotások oltalma iránti érzék a lehető legkisebb.

Ezért volt szükség időnként bizonyos működési mellékvágányokra (muzeumi, balneologia, skiklub, kerékpár-sport, iparpártolás, székelykérdés stb.), hogy az anyagi és erkölcsi érdeklődés ébrentartható legyen.

Különben a szebeni és a késmárki Kárpátgyuleteknek szintén van muzeumuk, sőt az előbbi „Hohe Rinne“ nevű fürdővállalatát minden jövedelmezőség nélkül ma is kénytelen tovább kezelni, — mely klimatikus hely turistasétautak és jelzések tekintetében a többi erdélyi fürdőknek is például szolgálhat. Sajnos, hogy az ottani épületek a forradalomkor sokat szenvedtek.

Azonban ez a kár még mindig kisebb volt ahhoz képest, amelyet szenvedett a Kolozsmegyében fekvő Magura, havasi nyaralótelep, hol az összes villákat lerombolták. Pedig a hoherinnei skitaufolyások mintájára az E. K. E. barátai épen ott terveztek lábszánkós iskolát teremteni a téli kirándulások megkedveltetésére, melyek pl. Kolozsvárt, Brassóban, Nagyszebenben eléggé meghonosodtak. Sok helyen vadász-tagtársaink azok, akik menedékházainkat télen is felkeresik.

A külföldi alpesi muzeumok sorában pl. a torinói és a müncheni szintén egyesületi kezelés alatt állanak.

Az E. K. E. tulajdonképeni működése 1891 május 12-én indult meg a megerősített alapszabályok értelmében, melyek az Erdélyi Kárpát Egyesület főcéljául Erdély turistasági kiművelését állapították meg, kizárva abból a politikát. Hogy ezt a elvet mennyire elfogulatlanul betartották az egyesület vezetői, mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy 40 év alatt több turista alkotás létesült nem magyar, mint magyar nyelvterületen, tisztán a tájszépségek érdekében.

Elnökké választották gr. Bethlen Bálintot, alelnökké br. Feilitzsch Árturt, titkárrá Radnóti Dezsőt.

Balneológiai kongresszus.

A fiatal egyesület már alakulása évében kiváló gondot kezdett fordítani az elhanyagolt erdélyi fürdőügy fejlesztésére, sőt a pénzügyminisztertől kezelésre átvette a Radnaborberekéi fürdőhelyet azzal a célzattal, hogy a tagok részére olcsó üdülő és fürdőtelepet létesítsen. Itt az egyesület azonnal fürdőház és vendéglőépület emelését kezdte meg. Az elsők közt osztályok alakultak Alsófehér, Csik, Háromszék, Kolozs, Marostorda és Tordaaranyos vármegyékben a kolozsvári egyetemi és az óradnai vidéki osztállyal együtt. Utóbbi élén Guzman János és dr. Hunyady Imre osztályelnökök elévülhetetlen érdemeket szereztek. — Az E. K. E. 1891 okt. 3-án gr. Bethlen Bálint

elnökletével és ottani osztályunk élén Mikó Bálint főispánnal, Deák Lajos tanfelügyelővel Marosvásárhelyt már *balneologiai kongresszust* tartott, hol többek közt egy Kolozsvárt létesítendő fürdőügyi egyetemi tanszék eszméje is szóba jött. Az egyesület már ekkor számos kirándulást rendezett. Kiadta a dr. *Hankó* Vilmos tanár „Erdélyrészi fürdők és ásványvizek“ című munkáját. — Az Emke az Erdélyi Uti

Pilisi menház.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ponori menház.

Kalauzának tulajdonjogát átengedte az E. K. E.-nek s ezen kiadványának többszáz példányát első tagjárándóság fejében kiosztotta a tagok között. — 1892-ben az egyesület „Erdély“ címen *Radnóti* Dezső szerkesztésében turistasági, fürdőügyi és néprajzi képes folyóiratot indított, melyet a tagok az évi 6 kor. tagdíj fejében kaptak. Már az első évfolyam a honismertetés mellett serényen szolgálta az eddig mellőzött fürdőügyet és néprajzot. Egyidejűleg szerveződött a

Osztály-
szervezések.

hunyadmegyei osztály, br. Jósika Lajos elnök, Hollaky Artur alelnök és Csulay Lajos titkár vezetése alatt. — 1893-ban megalakult a Brassó- és Szilágymegyei, továbbá a budapesti és a gyalui osztály. Utóbbi Somkerekgy Gusztáv, Ferencz Gyula és Kántor József buzgó közreműködésével, mint akik kolozsvári turistáinknak készséges útbaigazítással szolgáltak havasi kirándulásaikon. — Az erdőkinestár hozzájárulásával fölépült a *detonátai menedékház* 3 szobával. A Tordahasadékhoz út épült egyesületi közreműködéssel. Megjelent *Hankó*

A detonátai menedékház.

„Milyen ásványvizet igyunk“ c. munkája több nyelven, köztük románul is. A vasuti kedvezmények által is megkönnyített rendszeres társas kirándulások révén egész nagy társaságokat vezetett az E. K. E. a havasok világába. Erre klasszikus példák azok a sziklaavató turista-ünnepélyek, amelyeket pl. br. Feilitzsch erdőigazgató az első években a Hidegszamos völgyében rendezett nemcsak férfiaknak, de előkelő hölgyeknek is az élénk részvétele mellett. Egyidejűleg a *helynevek* rendezésére nézve az egyesület dr. Márki Sándor indítványára javaslatot tesz és sürgeti a katonai térképek helyneveinek helyesbítését. — Fürdőstatisztika összeállítását kezdeményezte az egyesület, majd nagyszabású erdélyi képes díszalbum készítését tervezte, továbbá a Székelyföld leírásának az eszméjét is fölvetette. —

Forgalomba hozta a Livia- és Széchenyi-forrás vizeit, kezelésbe vette Dombhát-fürdőt, rendbehozta Kolozsvár környékén a *kányajói messzelátót* és a *Szent János-kútát*. 1894—95-ben Hangay Oktáv megalakította Kolozsvárt az első erdélyi *Ski-klubbot* s a lábszánkósport meghonosításával a téli kirándulások száma is egyre növekedett. — 1895-ben kiadta *Méhely* Lajos Brassómezei Kalauzát térképpel, minek következtében a turistaságra termett gyönyörű Barcaság idegenforgalma a magyar turistákkal is gyarapodni kezdett. Kóos Mihály, majd Orbán Ferenc brassói osztályelnökünk, Römer Frigyesel, a S. K. V. ottani osztályelnökével karöltve testvéri egyetértéssel ápolták a természet kultuszát. — Majd egyesületünk megalakította Fogaras- és udvarhelymezei osztályait Tibáld Mihály, illetőleg Ugron János elnöklete alatt. — A Dombháton tartott közgyűlésen fölvetették azt az eszmét, hogy a budapesti milléniumi kiállítás alkalmával turista-kongresszust rendezzenek. — Időközben alakult a petrosényi osztály. — 1896-ban résztvett az egyesület a budapesti országos kiállításon s díszoklevéllel kitüntetve milléniumi nagy érmet nyert. — A kolozsmegyei osztály dr. *Szádeczky* Lajos elnöklete alatt 3000 koronát jövedelmező *néprajzi jelmezbált* rendezett özv. gr. Béli Ferencné buzgó bálanyai közreműködésével és ez a mulatság az E. K. E. múzeumának alapját vetette meg. — A résztvevők festői szép csoportképe a Mátyásházban látható, mely sokunknak kedves emlékébe idézi azt a felejthetetlen tündéri látványt, amelynek középpontjában a szépek királynője, Bethlen Katinka grófnő állott. — Ugyancsak ez az osztály adta ki 2 évvel előbb az első kolozsmegyei kalauzt. — Az egyesület mind több és több külföldit kalauzolt. — *Hangay* Oktáv előadói javaslatot dolgozott ki az ifjúság turistáskodásáról, melyet a tanférfiak felkaroltak. Nőtágjaink sorában különösen megörökítésre méltó De Gerando Antonina, Harmath Lujza, Schwarzel Adél, Binder Laura és a többi tanítónő tagtársaink példája, kik mint az egészséges testi nevelés apostolai, az ifjabb leánynemzedéket az E. K. E. útján serkentették a szabad természet szeretetére. Minta útjelzés készült a Kolozsvári Bükkerdön, fölépült a *dobrini menedékház* gr. *Andrássy* Tivadar budapesti osztályelnök alapítótagunk bőkezűségéből az *Andrássy-havasokban*. Mozgalom indult a rekiceli vízeséshez vezető út készítéséhez, majd egy ottani kisebb menedékház építése érdekében. Szervezte az egyesület dr. Márki elnökletével a helynévhelyesbítő, illetőleg helynévtári biottságot, majd mozgalmat indított a diákturistaság szervezésére, miközben az E. K. E. „Székelyföld” című díszmunkája jelent meg a könyvpiacra dr. *Hankó* tollából.

Néprajzi bál.

1897-ben *József főherceg* védnökül fölkéretve 1200 korona adománnyal megnyitotta örökös alapító tagjaink sorát. Elkészült a re-

kiceli vízeséshez vezető út. Sajtó alá került az Erdélyről szóló német fürdőkönyv. Teljesen kiépítette az egyesület a radnaborbereki fürdőtelepet s menedékházat emelt a Kiskirályköre. Ujabb fölhívást boesá-

Dr. Márki Sándor.

tott ki taggyűjtésre, mely alapítók jelentkezésével is szép eredményre vezetett s hogy a fürdőügyet még jobban szolgálhassa, külön *balneologiai szakosztályt* szervezett, mely egy Erdélyi Balneologiai Egyesület eszméjével foglalkozott. Színes ákvarellsokszorosításait (Gyilkostó,

Remetei szikla-szoros) a vasuti várótermekben kifüggesztette. Foglalkozott Erdély néprajzának a megírásával is. Udvarhelymegyéről *Molnár* és *Vajda* tollából külön kalauzskönyvet adott ki, sürgette a Magura-reketői útvonal kiépítését. Elhatározta, hogy a párisi világiállításon résztvesz. Az egész országban ügyvivőségek szerveződtek. Honi iparcikkeink kivitele érdekében is közreműködött; így többek közt pl. erdélyi márványnak Kairóba való szállítását közvetítette s Angliában *Shrubsole*, Dániában *Schumacher*, Franciaországban Raoul *Chélard* útján ismertette Erdélyt. Ezeknek a soroknak írója, ki 1894 január 12-óta az egyesület főpénztárosa, a külföldi alpesi klubokkal összeköttetést létesített, sőt európai utazásai közben erről és a külföldi nép- és tájrajzi muzeumokról tanulmányt írt és itthon erről a tárgyról fölolvasásokat tartott.

Külföldi mozgalom.

Turistaünnepség keretében avatta fel az E. K. E. a kiskirálykői menedékházát és a propástyai havasi pavillont. Megalakult gr. *Bethlen* László m. kir. testőrtiszt elnökkel az élén a *bécsi osztály*, mely a dévényi menedékház-alapot létesítette, épügy, mint a csikmegyei osztály a szentannatói hasonló célú gyűjtést. A *muzeumi* tárgygyűjtés céljából szerveződött a *néprajzi szakosztály* gr. *Kuun* Géza, majd az építőbizottság *Melitskó* Frigyes elnöklete alatt. Előbbi élénken hozzálatott a néprajzi tárgyak fölkutatásához, majd a kolozsvári egyetemen egy néprajzi tanszék föllállítását kezdeményezte, utóbbi pedig a turistautak és feltárások terén dolgozott és menedékházakat létesített. Megjegyzendő, hogy Jenőfy Jenő elnöklete alatt külön útjelzőbizottság is működött. 1898-ban megalakult a *kerékpáros*, majd pedig a gyergyóvidéki osztály, mely a Gyilkos-tónál menedékházat tervezett és az ezen kirándulóhely forgalmát emelő békási országút kiépítése érdekében később külön mozgalmat indított. Ekkor az egyesületnek már 35 osztálya, 200 ügyvivősége és az összes pártoló, gyűjtő és adakozó egyénnel együtt közel 3500 tagja volt. Ez volt az E. K. E. fejlődésének a tetőpontja, mely sikerben az oroszánrészt *Radnóti* Dezső páratlan főtitkári tevékenységéhez és hírlapírói leleményességéhez fűződik. (Lásd az „E. K. E. szervezete 1898.“). Az iglói illetőleg most késmárki Kárpát-Egyesület jubiláris közgyűlésén és ünnepi kirándulásain 1898-ban egyesületünket e sorok írója képviselte, mint ahogy az sok más hazai és külföldi turista ünnepélyen történt, főként dr. Herrmann Antal részvételével.

Turista fénykorszak.

Vidéki vezérférfiaink buzgó működésének ebben az időben már legbeszédesebb tanujele az egész Erdélyt behálózó *tíz menedékház*, melyek Dobrinban, Kiskirálykőn, Detonátán, Krepaturán, Pilisen, Ponoron, a Tordahasadéknál, a Görgényihavasokban, Csukás-Tézlán, Rekiezelen (a kolozsvári Kányafőn és Bükkötőn emelt turistaházakat

Az EKE Kiskirálykői menedékháza.

nem is említve) voltak a turistaság hirdetői. Ezekhez sorolandó még a Szohodolon, Csáklján, Topánfalván, Szkerisorán, Alsószolcsván, Füle-Bányahavason stb. biztosított turistaszállók, melyeket egyesületünk vidéki osztályai útján mindenféle szervezett és szembeálló reklámtáblával látott el. Időközben gáinai menedékházunk tervét az aradi, ünökői és páringi hasonló tervünket pedig a nagyszzebeni testvéregyesületeink valósították meg. A *balneológiai szakosztály* Kolozs-

várt 1898 április 23—24-én fürdőügyi nagygyűlést tartott, mely két napon át tárgyalta az erdélyi fürdők és ásványvizek föllendítésének kérdéseit. A tanácskozásokat dr. Purjesz Zsigmonddal karöltve nagy ügyszeretettel vezette Heppes Miklós kir. táblai tanácselnök, kit később az E. K. E. épen a fürdőügy terén kifejtett buzgalmaért tiszteleti tagjai közé iktatott.

Második
fürdőügyi
nagygyűlés.

1899-ben ment végbe a rekiczeli menház fölvatása.

Az EKE Csukás-Tészlai menedékháza.

E sorok írójának közreműködésével és vezetése alatt megalakult a külföldi bizottság, mely később idegenforgalmi osztállyá fejlődve, az E. K. E. idegennyelvű kiadványait és prospektusait rendezte sajtó alá dr. Boros György, De Gerando Antonina, dr. Cs. Papp József, dr. Herrmann Antal és mások részvételével s Kolozsvár és Erdély látogatottsága érdekében fejtett ki élénk munkásságot.

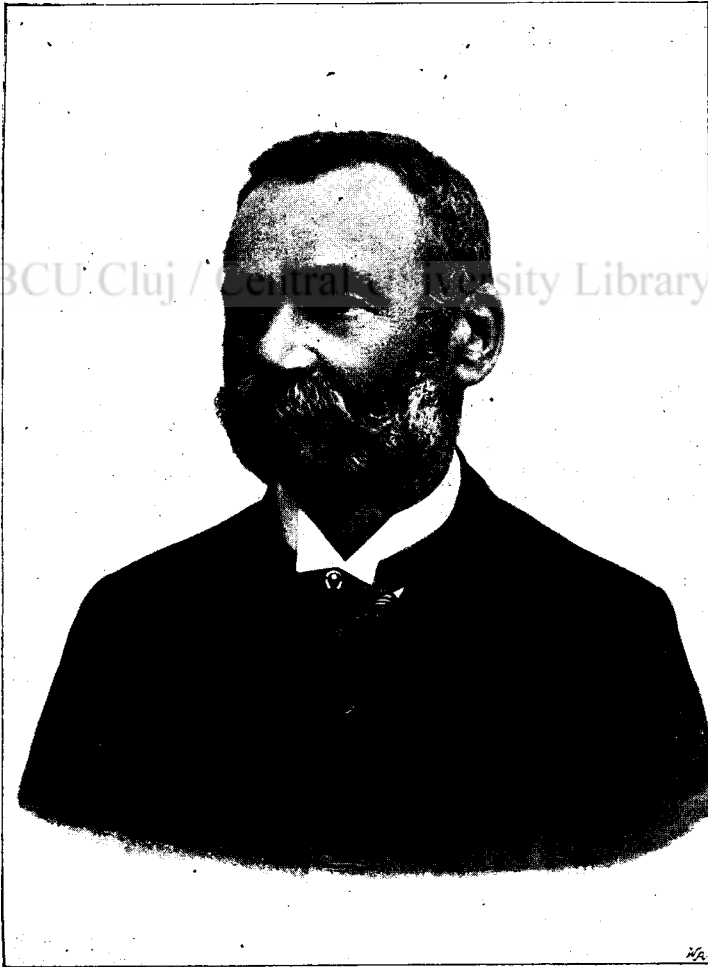
Az E. K. E. egyik fő civilizatórius törekvése ugyanis abból áll, hogy a városokból, mint kultúrközpontokból a hegyvidékek felé

Radnóti Dezső.

irányítsa a kirándulókat a néptestvérség terjesztésére. Erre klasszikus példa Radnóti főtitkárnak már 1894-ben az „Aradi Híradó”-ban megjelent levele, mely egy Arad székhellyel tervezett alföldi osztály érdekében emelt szót a népek békés együttélésének, mint az E. K. E. jel-szavának hirdetésével. Különben itt helyén való megcáfolnunk a téves balhiedelmet, mely szerint egyesek, kik az egyesület belső életét nem ismerik, az E. K. E.-nél kasztszellemről képzelődnek. Már pedig a turistaélet demokratikus testi fáradalmai és közös lelki örömei a természet ölen, mint a katonaságnál, a társadalmi osztálykülönbségeket egyesületünkben is a legszerencsésebben elenyésztették. Viszont az anyagi és szellemi áldozatkészséget egyesületünk mindig egyformán megbecsülte, bárkitől ered is az, az E. K. E. javára. Az igazság ked-

véért azonban meg kell állapítanunk, hogy érdeklődő tagjaink $\frac{9}{10}$ része a közép, illetőleg a polgári osztályhoz tartozik. Továbbá az is föladata egyesületünknek, hogy a külföld figyelmét is fölkeltse Erdély vadregényes tájszépségei iránt. Ez pedig annyival kevésbé kicsinylendő, mert az idegenek vonzására ma már külföldön hatalmas reklámvállalatok, Cicerone-intézmények és világotutazási irodák működnek, melyek megnyerése csak óriási anyagi áldozatokkal és állami beavatkozással érhető el. Annál örvedetesebb, ha az E. K. E. annyit is fölmutathat, amennyit ezen a téren a személyes érintkezés és a nemzetközi turistavilágban való ismertté válás következtében eddig elérhetett. Hogy pedig az idegenforgalom emelése körül jövőben

Czárán Gyula.

Czárán Gyula
föltárásai.

még nagyobb eredményeket érhessünk el. ahhoz első sorban is az erdélyi közlekedésügy javítása s az idegenforgalmi propaganda államosítása szükséges. továbbá egyes társadalmi rétegek és vállalatok vállvetett együttműködése az E. K. E.-tel, mert kétségtelen, hogy ezek ennek szükségességét a háború után lassanként felismerik. Csak így lendülhet fel nálunk turistaság, háziipar és fürdőügy, hogy Erdély idővel a szomszédos területek nyaralóhelyévé válhassék. Természetesen egyes kiváló egyének lelkesedésétől és úgyszeretetétől is sok függ, mire nálunk klasszikus példa *Czárán* Gyulának az E. K. E.-ben való áldozatkész működése. A pilisi és ponori menedékházaink ünnepélyes fölavatásával kapcsolatos nagyenyedi közgyűlésünkön, melynek rendezése körül dr. Varró László polgármester buzgólkodott, 1900-ban választotta egyesületünk ezt a nagy természetbarátot tiszteleti tagjává, ki szamosbazári, rézbányai, turihasadéki, székelyjói, meziádi, biharfüredi és egyéb föltárásaival, illetőleg nagyszabású kirándulásai-
val az időközben megalakult központi turista osztály tagjainak buzgó támogatása mellett elévülhetetlen érdemeket szerzett a turistaügy föl-
lendülése körül. Igaz, hogy ezek az egyesület tulajdonképeni működési területén kívül eső, Czáránnak is sok ezer koronába kerülő Kolozs-bihari föltárások, az egy brassómegyei osztály kivételével, a többi erdélyi osztályok tevékenységét anyagi segély hiányában mindinkább ellankasztották és főként a székelyföldi turista alkotások rendszeres fejlesztését hátráltatták.

II.

1901-ben megjelent *Radnóti* szerkesztésében az Erdélyi Uti Kalauz II. kiadása. Ugyanekkor dr. *Poliány* Zoltán hírlapíró budapesti tevékeny osztálytitkárunk „E. K. E.” cím alatt külön havi értesítőt indított.

Mielőtt az első küzdelmek korszakát lezárnók, reá kell mutatnunk az E. K. E. alapítóinak nemes szándékára, mely a fiatal egyesület zsendülő munkakedvét egy általa kezdendő fürdőhely missziójával akarta fölserkenteni. Sajnos, hogy a szép szándék később észrevétlenül átsiklott az ásványvízüzlet kockázatos vágányaira.

Hiába is keressük, hogy ki a hibás. Valószínűleg a csalóka lidércfény, a remény, mely gr. *Bethlen* András egykori tiszteleti elnökünk hamar végetért miniszteri befolyásához fűződött.

Erre az időpontra esik, hogy ez egyesületnek nem kis áldozatokkal ugyan, de végre sikerülvén fürdővállalataitól szabadulnia, minden anyagi és erkölcsi erejét legszebb korszakos alkotása t. i. a *nép- és tájrajzi muzeum* megteremtésére fordíthatta. Már pedig a nép és a

táj együvé tartozik, mert ha az archeológia a múlt idők néprajza, akkor az etnográfia a jelenkor régészete és így a honismertetés kiegészítő része. Tekintettel a székely, szász és román külön néprajzi muzeumokra, egyesületünk főként a tulajdonképeni erdélyi magyarság néprajzával kezdte el a gyűjtést, hogy aztán a többi erdélyi népfajok fokozatos bemutatásával az erdélyi népek muzeumát hozza létre. Sajnos ebben a törekvésben egyfelől a helyszüke, másfelől a beállott hadiállapot megakadályozta és a terv kivételét a jövő feladatai közé sorozta. Ez az azóta népszerűvé vált intézmény Kolozsvár sz. kir. város által e célra átengedett Mátyás király szülőházában *József főherceg* jelenlétében 1902 október 2-án a Mátyás szobor leleplezésével kapcsolatban országos ünnepséggel megnyílt. Az E. K. E. zászlószentelésével kezdődött az ünnepély; a zászlóanyai tisztet Augustza főhercegnő helyettesítésével özv. br. Wesselényi Istvánné töltötte be. A karénekeket a szentlászlói daloskör népviseletes vegyeskara adta elő. A főherceg megnyitó és dr. Wlassics kultuszminiszter köszönő beszéde után br. Feilitzsch és Semayer dr. kalauzolása mellett a főherceg bejárta a muzeum termeit. Az ünnepi aktust ábrázoló nagyított fényképfölvétel, mint e sorok írójának ajándéka a muzeumban látható a résztvevő notabilitások élethű arcképeivel.

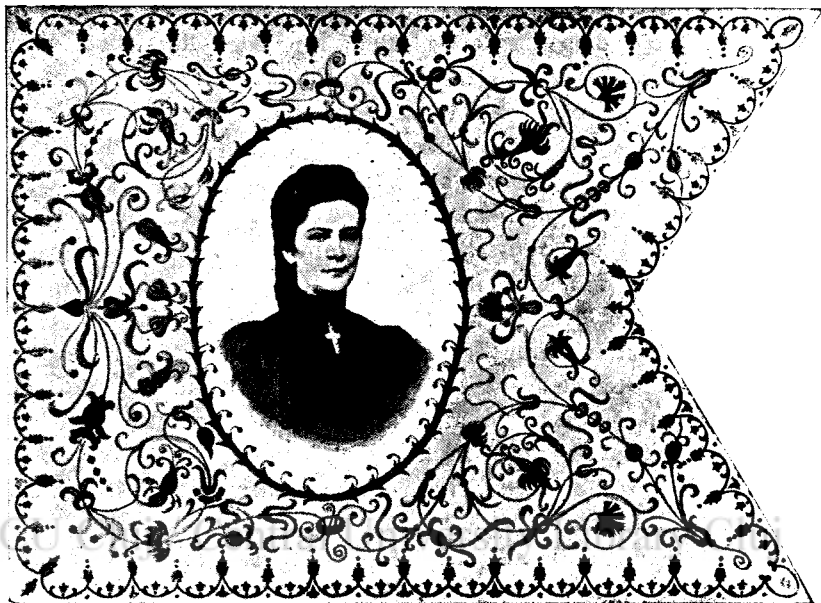
Nemsokára ezután megjelent a Téglás Gábor szerkesztésében a Hunyad-megyei Kalauz.

Ebben az évben alakult meg az E. K. E. „Székely Társaság” című szakosztálya, majd alapszabályainkat módosította a sepsiszentgyörgyi közgyűlés, amikor is Potsa József osztályelnök és dr. Gödri Ferenc oszt. titkár az emlékezetes sugási kirándulást rendezték.

Czárán Gyula pedig a Melegsamos forrásvidékének föl kutatása után folytatta a bihari Galbina-vidék és a ponori Csetátye, illetőleg Csodavár, majd a Bulcz-völgy föltárását. A turistaság szempontjából végtelen kár, hogy ezeknek az azelőtt alig madárjárta természeti csodáknak a legvadregényesebb pontjait az indusztriálizmus fenyegeti. Ekkor már erdélyszerte mindenütt osztályunk működött s a napirenden lévő „székely kérdés”-ben néprajzi szempontból az egyesület szintén állást foglalt.

Mozgalom indult a hazai ipar pártolására is, melynek fölkarolásával egyes iparcikkeknek (gyújtó, pezsgő, rum, likőr stb.) a tagok közti való terjesztése által az egyesület bizonyos jutalékot nyert. A Mátyás-házi muzeum megnyitásakor fölszentelt lobogóját az E. K. E. a szabad természetben először a brassói Czenk-tetőn és a hosszúfalusi csángók között bontotta ki; itt kell megemlékeznünk a kapcsolatos csángónépipari kiállításról, melynek keretében a több százra tehető kirándulók a festői csángó népviseletekben és az azokat viselők által

bemutatott eredeti néptáncokban gyönyörködhetek. Nem is igen volt a brassói akkori osztályelnök, dr. *Zakariás Jánossal* az élén rendezett ünnepségekkel kapcsolatos 1903-iki Brassóban tartott közgyűlésnél népesebb turistaösszejeövetelünk, melynek diadalmas lefolyása után dicsőséggel került vissza gyopáros zászlónk a Mátyás-házba, mely

Az EKE zászlója.

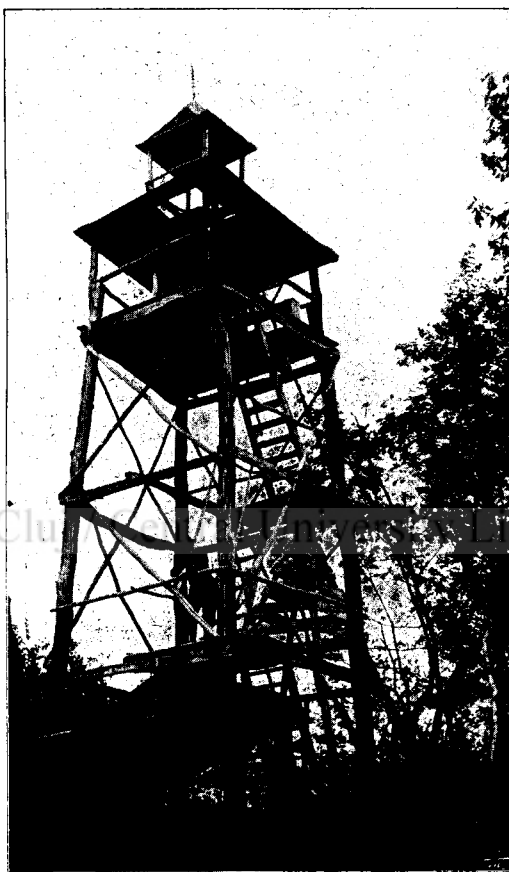
azóta muzeumi ereklyévé vált. Ebben az évben másodszor is kijavította az egyesület Tordaaaranyos-vármegyével karöltve 6000 K felelő részének viselésével a tordahasadéki utat, Velits Ödön és dr. Wolff Gyula, mint ottani osztályunk érdemes vezetőinek közreműködésével.

A révi
cseppkőbarlang
felfedezése.

1903-ban fedezte fel Czárán Gyula többedmagával a *révi cseppkőbarlangot*, melynek tervszerű feltárásában az oroszánrészt Handl Károly szenvedélyes barlangkutatót illeti, kinek csodaszép részleteket sikerült bejárhatóvá tennie. Ez a természeti ritkaság Nagyvárad és Kolozsvar közt vendéglővel és szállóval összekötött külön vasuti megállóhelyé és élénken látogatott idegenforgalmi ponttá fejlődött.

Ennek bizonyosságául nemsokára meg is alakult a révi osztály. A cseppkőbarlang illusztrált katalógusát maga Czárán remek tollal írta meg a Biharhegység kalauzával együtt. A barlangot ismertető kis füzetben ez a jelzés áll: Az E. K. E. barlangkutató osztálya javára. A gr. Zichy Ödön tulajdonosról elnevezett Zichy-barlang környékének

12 km.-nyi gondozott turistaújtját Czárán közvetítésével az E. K. E. készítette 1600 K. költséggel; épen ezért helyes volna annak idején a Czárán- emléktáblának itt valahol leendő felállítása. Azonban Rév látogatottsága mellett nagyarányokban indult meg az egyesületi

Az Árpádcúcsi messzelátó torony. *

muzeum és könyvtár gyarapodása. Föllendült az erdélyi fürdőügy és az utazási kedv is általában. 1905-ben kirándulás-kirándulást ért s főként az iskolai növendékek társas utazásai és csoportos tanulmányújtjai valósággal elárasztották Kolozsvárt és Erdélyt. A révi közgyűlés alkalmával történt az ottani Cseppkőbarlang ünnepélyes fölavatása és megnyitása. A kolozsvári Bükk tető 734 m. magaslatán, hol fél Erdély hegyvidékeinek körképe látható a Vlegyásza, Székelykő, Tordahasadék, Ünőkő, Cibles csúcaival együtt, ebben az évben avatták fel

a kolozsvári Bükktető 16 méteres meszszelátó tornyát és az onnan fél-óránnyira fekvő menházat, hol meteorologiai állomás is létesült. Dr. *Kosutány* Ignác alelnök nagyhatású fölvató beszédében a turistákat találóan modern honfoglalónak nevezte el, mint ahogy a turistára sok tekintetben tényleg ez a kulturális szerep vár.

A Szamosújvárt alakult „*Örmény Múzeum*“ létesülését egyesületünk is támogatta, amennyiben ezen szép intézmény tárgyaiból a Mátyás-házban megelőzőleg külön örmény kiállítást rendeztünk, mintegy lerováásául azon elmaradt tervnek, amely szerint múzeumunkban annak idején egy „örmény szoba“ fölállítását is szándékoztuk.

A bükktetői Árpád-menház.

Az időközben szervezett *aldunai osztály* hajózási kedvezmény révén ez időtájt egyik legnépesebb osztályunkká fejlődött. 1906-ban többek közt tájrajzi szempontból érdekes *képeslap-kiállítást* rendeztünk, miután himzés, szőnyeg és más házi iparcikkek előbbi kiállításával már sikerült közérdeklődést kelteni. Egyidejűleg a kolozsvári turistaalkotások is kezdettek népszerűvé válni; így pl. a kítünő forrásvízű hajdani Pintye-kútát a tulajdonos erdélyi róm. kath. Státus elnöke, gr. Majláth püspök tiszteletére, ki a gyulafehérvári közgyűlésnek alkalmával alapító tagjaink sorába lépett, Majláth-kútnak neveztük el. Azonban Czárán 1906-ban bekövetkezett halálával az új feltárások egy időre szünetelvén, lankadni kezdett a kiránduló gárda, mely az

Az uttörő
gárda.

E. K. E. első úttörőiből vált kitartó hegyászó csapatná. Az egyesület keletkezése előtt a ruthén eredetű dr. *Primics* György és a dunántúli *Hangay* Oktáv tanárok, kik sajnós. korán kidőlték sorainkból, mint hegyvidékeink alapos ismerői, voltak egyúttal később az E. K. E. kirándulásainak is legbuzgóbb vezetői a páratlan kitartású természetkedvelő br. *Mannsberg* Sándorral együtt. Így tehát nem csoda, ha mindhármuk nevével már az első állandó kirándulást rendező bizottság-

Majláth-kút.

ban találkozunk, melyet az E. K. E. alakuló évében, azaz 1891 nov. 14-én szervezett kolozsvármegyei osztály küldött ki *Kőváry* László elnöklété és dr. *Gámán* József titkársága mellett. Nem véletlen, hogy ezen vezérosztály választmányában mindjárt kezdetben helyet foglaltak többek közt gr. *Lázár* István későbbi elnök és e sorok írója, mint akkori főpénztáros.

A kiránduló kedv az E. K. E. agítálására hovatovább föllendült, sőt már 1892—93-ban egész társaságokat sikerült összetoborozni a hegyek világába. Ez főként Hangaynak volt az érdeme, kihez 1904-ben társul szegődött Sikó Kanut meregyói körjegyző s még egy pár tag, mire aztán remek kirándulások követték egymást, melyeket Dunky Fivérek, Czárán Gyula, dr. Ruzitska Béla, Hirschfeld Sándor, Gámán Dezső és mások fénykép fölvételei örökítették meg. Ezen fotográfiák

egyikén-másikán a társaság egyes csoportjai népviseletet öltöttek, melyeket az illusztrált lapok önkéntelenül reklámul használtak fel.

E kedélyes turistacsapat tagjai született humoristák voltak, de a nemrég elhunyt dr. *Versényi* György személyében hivatásos költő nélkül sem szükölködtek. Azonban az egyesület ezen úgynevezett központi kiránduló törzskara a megelőzőleg rendszeresen folytatott kisebb társas séták közben, az angyalkúti 1894. júl. 12-én tíz részvevővel és főként a júl. 15-én rendezett még népesebb királyhágói emlékezetes kirándulás tagjaiból alakult ki, kik közül tisztikarunknak ma egyedüli tagja e sorok írója. Időközönként némi személyváltozásokkal ugyan, de mégis állandóan mintegy tíz tagból állott ez az úttörő vezérkar, melynek utóbb dr. *Szádeczky* Lajos agilis oszt. elnök, a későbbi közp. alelnök, majd tiszt. tag állott élére dr. Márki Sándor és dr. Moldován Gergely osztály alelnökökkel és több olyan vérbeli jó turistával, mint dr. *Ruzitska* Béla egyesületi alelnök és neje, továbbá Hangay Oktáv későbbi osztályelnök és Kolbenheyer Bertalan osztálytitkár. Mígnem alapjául szolgált ez a társaság a központi turistaosztálynak, hogy Czáránnal karöltve az E. K. E. kirándulásainak fénykorszakát teremtsen meg előbb a felejthetetlen *Radnóti* Dezső, majd a tevékeny M. *Kovács* Géza főtitkárok közreműködésével. Ezen élénk turista tevékenység hirdetői a Bethlen-szikla, Somkerek-szirt, Czárán-vízesés, Síkó-torony stb. elnevezések. Épen ezért is volt oka, hogy pl. *Czárán* emlékének megörökítésére gyűjtés útján alapot létesítettünk, mely 3000 koronát megközelítő hadikölcsönkötvényekbe van fektetve. Eközben az 1903-ban elhunyt érdemes első főtitkárunk, *Radnóti* síremlékét Kolozsvárt fölavattuk. 1907-ben folyóiratunk az elsők közt hívja fel az egyesület figyelmét az *automobilizmus* hasznára a turistaság terén. Az egyesület főpénztárossa dr. *Herrmann* Antal társaságában ujjászervezte a Görög Joáchim örmény szert. plebános vezetése alatt álló gyergyói osztályt, mely alkalommal a szokás szerint megejtett pénztárvizsgálat 376 K 69 fillért, mint az osztály vagyont állapította meg. Ezt különben inkább a példa kedvéért említettük, 1908-ban folyóiratunk 200-ik jubiláris számát megünnepeztük az E. K. E. előkelő híveinek emléksoraival s muzeumunk 25 ezredik látogatójával a Mátyás-házat az idegenforgalom fokmérőjévé tettük. A gyergyószentmiklósi közgyűlés egy útjelző javaslatot fogadott el, mely főként az osztályok célszerű foglalkoztatásával az erdélyi fürdők kirándulóhelyeinek a fejlesztésére irányult. Időközben Kovásznán és Szászvároson is külön osztályaink alakultak s egykori nagyszebeni osztályunkat, mely a vöröstoronyi-szorosban 1897-ben 48—49. honvédemléket állított, ügyvivőség alakjában ujjáalakítottuk. Méltó elismerés illeti dr. Szalay Béla és Szilágyi Gyula nagyszebeni, továbbá dr. Gaál István, később Szebenből Dévára

Az „Erdély”
folyóirat
jubileuma.

került tagtársainkat, kik a turistaügyet sikeresen előmozdították. 1909-ben *Pap* Domokos szerkesztésében megjelent a tordai kalauz. 1910-ben a leégett kiskirálykői menedékházunk helyébe a nagyköha-

Dr. Herrmann Antal.

vasi 6 szobás, vendéglővel ellátott menedékházat avattuk fel 400 magyar és szász részvevővel; e gyönyörű alkotás a brassói osztály élén *Halász Gyula* és *Förder Sándor* fáradhatatlan buzgalmát hirdette. Sajnos, hogy ezen modern létesítmény a Szász Kárpát Egylet leégett, de újra épített buleai és a kifosztott negoji turistaházaival együtt a háboru pusztításainak esett áldozatul. Itt említjük meg, hogy a turista téren velünk együtt dolgozó szász testvérintézmény működési körét a szebeni, fogarasi, beszterce-naszódi, brassói és hunyadmegyei havasok közt a fiatalabb testvér tapintatával tiszteletben tartottuk és ott inkább csak a fürdőügy támogatására, honismertető előadások és kirándulások rendezésére szorítkoztunk. Ez alól kivétel csupán Brassóban történt, hol szász bajtársaink tekintettel a nagy idegenforgalomra, a Kiskirálykőt és a Nagyköhavast az E. K. E. ottani osztályának átengedték. Sajnos ezen a területen már 3 menedékházunkat gyűjtötték fel, a legértékesebbet 1916-ban. Ekkor történt, hogy a titkári szabad vasúti jegy elvonásával a vidéki osztályokkal való kapcsolat meglazult s a Székelyföld turistasági kiművelésére irányuló tervszerű akciónk

A Bercsényi
turistaház
építése.

megakadt, sőt a kányafői menedékház leégésével a központot is újabb kár érte, mert ez a pont Kolozsvár kedvelt kirándulóhelye volt. Azóta a megtérített tűzkárt, mint e menedékház alapját kezeljük. Mintegy kárpótlásul épült a Czell-cég, mint örökös tagunk áldozatkész hozzájárulásával a bükkerdei *Bercsényi-turistaház*, melyet 1911-ben történt ünnepélyes fölavatása előtt már két évvel átadtunk a közforgalomnak,

Az EKE Nagykőhavas menedékháza.

mint Kolozsvár egyik közkedvelt zöldvendéglős kirándulóhelyét. Kár, hogy az odavezető külön sétaút terve, melyet egyesületünk szorgalmazott, a tagosítás alkalmával figyelemben nem részesült.

1912-ben a révi barlangot újabb föltárásokkal gazdagítottuk és annak a tízfalusi barlanggal való összeköttetését megállapítottuk. Ekkor a hidakat, korlátokat újakkal cseréltük ki.

1913-ban első volt elnökünk, gr. *Bethlen* Bálint is elhunyt. kinek arcképét dr. Kosutány Ignác alelnök vállalkozott irodánk arcképcsarnoka számára megfesteni. Egykori daliás népszerű vezérünk emlékéhez fűződik néhány évig élvezett portómentességünk, melynek segítségével több **mozgalmunkat** sikerrel bonyolítottuk le.

Különben az egyesület körül kiváló érdemeket szerzett vezérérfiak hivatalos közlönyünk hasábjain írásban és képből mindig méltatásban

részesültek. Egyuttal megjegyezzük azt is, hogy az egyesületünk múltjára vonatkozó összes itt felsorolt események részletes leírását az olvasó az „Erdély“ évfolyamaiban fölleli. A tordahasadáki turista gyalogjáró útnak vasbeton hidakkal való ellátása Tordaaranyosmegye által ekkor nyert befejezést 6600 K költséggel, melyhez az E. K. E. is hozzájárult s most már harmadizben áldozott e természeti kincsünk fentartására. Különben a vármegye közvetlen a háboru előtti évben tekintélyes összeget szavazott meg a hasadékhöz építendő út költségeire is. A Dávid Béla szerkesztésében „Inform Bulteno“ címen megjelent eszperantó ujság pedig egyidejűleg Erdélyt és egyesületünket ismertette. (1913. aug.)

III.

Épen megindítottuk 1914. elején az Erdélyi Úti Kalauz harmadik kiadásának előkészületeit Huber Imre tanár, mint szerkesztő önzetlen közreműködésével, mely a turistáktól várva várt kiadvány méltó emlékműve lett volna 25 éves fennállásunknak, úgyszintén az Eszperantó-klub javaslatára épen sajtó alá készültünk rendezni eszperantónyelvű prospektusunkat, midőn kitört a világháboru, mely aztán mindkét tervet csirájában etlfojtotta. Miután elnökünk a vöröskereszt-egylet szolgálatában, helyettese a hadszinterek tanulmányozásával voltak elfoglalva, eddigi főtitkárunk pedig 1915. évtől kezdve megvált állásától, ennél fogva gondoskodni kellett az E. K. E. másként való zavartalan igazgatásáról. Így történt, hogy a háboru alatti önzetlen működésünk ideje alatt dr. *Jékey* Dániel alelnök vezetése és a főpénztáros előadói és muzeumkezelői tiszte, továbbá Orosz Endre első jegyzőnk titkárhelyettesi működése mellett alakult ügyvezető bizottságunk révén közel két éven át — jórészt csupán a folyó ügyek intézésére szorítkozva — mintegy csöndben készültünk elő az erdélyi turistaság eljövendő szerepére. S bár csökkentett tevékenységgel, igyekeztünk tagjainkkal az összeköttetést gyűlések, kirándulási tervek, muzeumunk, folyóiratunk és hírlapi közlemények útján ébren tartani. Ebben az évben jelent meg a Gyilkos-tói kalauz. Vákár P. Arthur lapszerkesztő toliból. Különben a sajtó terén egy alkalom sem mult el anélkül, hogy azt a turistaság érdekében ki ne használtuk volna. Ezért a sajtót az E. K. E. részéről is méltán megilleti az elismerés. 1916-ban tartott közgyűlésünk az ügyvezető bizottság fölmentésével dr. *Cholnoky* Jenőt a földrajz egyetem tanárát, I. alelnökké, dr. *Ruzitska* Bélát központi turista osztályelnökké választotta, utóbbi érdemes elődjének, Gyöngyössy Béla erdőfelügyelőnek örökébe, ki Udvarhely megyébe költözött. Itt illő megemlékeznünk központi szakosztályaink elnökei sorá-

Az ügyvezető
bizottság
működése.

ban dr. Boross Györgynek, Magyar Endrének és dr. Török Imrének kifejtett tevékenységéről. Ugyanezen év május 12-én gr. Lázár István elnöklete alatt egész csendben ültük meg egyesületünk 25 éves jubileumát egy a béke beálltával bekövetkezendő általános újjászervezkedés reményében. Ezen emlékezetes ülésünkön jött először szóba az E. K. E. történetének a megírása azon kegyeletes emlékezés kapcsán, melyet akkor az egyesület úttörőiről a főpénztáros tartott. Ugyanakkor azt is elhatározták, hogy a tisztikar tagjainak életrajzát és arcképét a levéltár számára egybegyűjtik. Dr. Cholnoky Jenő és Xántus János Erdély egyes hegyvidékeire (Radnai hegység, Kelemen- és Nagykö-havas, Hargita stb.) tanulmányútat tettek, melynek tudományos föladatán kívül többek közt az is egyik főcélja volt, hogy a hadi fedezékeknek turistamenhelyekké való átalakítása érdekében a legalkalmasabb pontok hálózatszerűen kijelöltesse.

* Sajnos, e szép tervet a kitört forradalom meghiusította.

Brassói osztályunk lépéseket tett, hogy nagyköhavasí ottani elpusztult menedékházunkért hadikár címén kárpótlási igényünk előjegyeztessék, továbbá nagyenyedi és tordai osztályunk a háboru alatt értékeiket illetőleg levéltárukat küldötték be megőrzés végett. Megjegyzendő, hogy központunkban utóbbi időben titkári minőségben előbb dr. *Kerekes Zoltán*, majd dr. *Karl János*, aztán *Xántus János* és *Tulogdy János* működtek közre. Azonban tisztikarunk régi kipróbált vagy kiérdemesült tagjait is méltán illeti elismerés. Hiszen a turisták demokratikus köztársaságában, akárcsak a harctéren, még a közkatona szerepe sem kicsinylendő, annál kevésbbé azoké, akik felelősebb munkakört töltenek be. Buzgó jegyzőnk, *Holló Károly* a háboru kezdetétől hadiszolgálatot teljesített; *Müller Béla* főkönyvvezetőnk pedig a harctéri kolerajárványnak lett martaléka. Utóbbi örökébe *Beregszászy László* lépett. Érzékeny veszteséget okozott gr. *Lázár István* elnök. *Szekula Ákos* számvizsgáló és *Tanács József* ellenőr halála. Utóbbi azért is, mert 1919. nyarán az ő, mint turista házigondnok és lelkes kiránduló elnöklete alatt ültük meg künn a bükkerdei *Bercsényi-menedékházban* annak tíz éves fennállását, mely alkalommal *Kovács* volt főtitkárt, mint a turistaház építési felügyelőjét üdvözöltük.

Ezt az 1918-ban renovált népszerű turista alkotásunkat a forradalom is megkimélte, ellenben elsodorta a bükktetőről kilátó tornyunkat tagtársaink nem kis szomorúságára. Különbösen kisebb társas kirándulások az új impérium óta sehol sem szüneteltek napjainkig, muzeumunk vonzóereje pedig épen nem csökkent. Az egyesület elnökei így következtek egymásután 40 év alatt: Gr. *Bethlen Bálint* (1891—1899), br. *Feilitzsch Arthur* (1899—1906), *Heppes Miklós* (1906—1908), gr. *Lázár István* (1909—1920), dr. *Haller Gusztáv* (1920—1923) és

dr. Szádeczky Gyula, kik a tisztikar élén az E. K. E. céljait a legnehezebb viszonyok közt is megvalósítani törekedtek. Az egyesület turistaalkotásainak, gyűjteményeinek, könyvtárának, kiadványainak jelen-

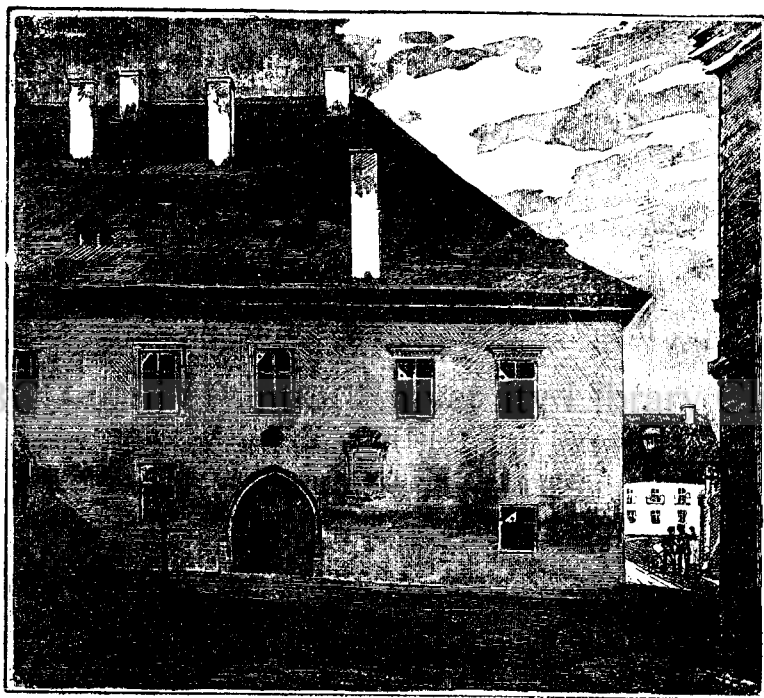
**Az Egyesület
érték-
állománya.**

Gróf Lázár István.

legi értéke azon négy évtizedes kulturális munka eredménye, mely az egyesület vagyonát képviseli. Ez bőséges fedezetül szolgál mindazon alapoknak, amelyek csak kamatjaikban költhetők el. Az évi pénztári forgalom átlag 30.000 K, de volt év, mikor 40, sőt 50 ezer koronára is

fölment, mint pl. 1895-ben. Erről főkönyvünkön és a zárószámadáson kívül a *Szekula* Ákos és *Ferenczy* Gyula számvizsgálói jelentései is tanuskodnak. Természetesen a háboru folyamán a taglétszám tetemes alászállásával már megelőzőleg az évi jövedelem csökkent, mert a taggyűjtés legjobb módjának bizonyult kirándulások, az úgynevezett „Kárpát-Estélyek,” vándorgyűlések és előadások rendezése megnehezült. Pl. a háború előtt az EMKE által is támogatott vetített képes előadásaink dr. *Herrmann* Antallal az élén országszerte, sőt külföldön is sikerrel ismertették Erdélyt. Ezen a téren többek közt dr. *Hankó* Vil-

Mátyás király szülőháza a restaurálás előtt.

mos, majd dr. *Cholnoky* Jenő szintén szép eredményeket értek el. Mint-hogy éppen a háboru alatt egyesületünk működési köre a közeli kirándulólhelyeken kívül jóformán a muzeumra szorítkozott, itt a helyénvaló, hogy ezt az idegenforgalmat előmozdító alkotásunkat főbb vonásokban ismertessük. A Mátyás-házi muzeum, mely alapításától kezdve többrendbeli mozgalomnak volt kiinduló pontja s többek közt egy sikerült csipkekiállításnak is színhelye, dr. *Jankó* Jánost főgyűjtőjének, dr. *Semayer* Villibáldot berendezőjének vallja. Utóbbi írta meg a muzeum képes katalógusát, mely azonban már elfogyott. A tervbe vett második kiadás fel fogja ölelni a muzeum egész múltját. Főbb adatait

itt közöljük. Özv. *Cseréy* Jánosnéval és dr. *Szádeczky* Lajossal az élén a rendszeres gyűjtésben, illetőleg a muzeum állandó gyarapításában élénken résztvettek dr. *Vikár* Béla a jeles folklorista, továbbá dr. *Herrmann* Antal, M. *Kovács* Géza, dr. S. *Kovács* József, dr. *Roska* Márton, *Orosz* Endre, utóbbi ugyis mint a Cibles gyakori kutatója és mások. Nem lehet említetlenül hagynunk a székely, csángó és örmény eredeti dallamoknak fonográf útján megörökített gyűjteményét, melyek fölvétele az illető vidéken történt a nép köréből. Az ezer éves örmény énekek Papp Márton (tenor) és Esztegár Tivadar (bariton) erdélyi örmény kántorok előadásából erednek. Az erdélyi szombatosok héberdallamu ősrégi énekeinek a bemutatására pedig egyesületünk Kolozsvárt külön műsoros estélyt is rendezett. Dr. Jankó Jánost gyűjtés közben 1902. júl. 28-án Borszéken váratlan érte utól, a halál, kinek munkáját *Stripszky* Hiador folytatta, de azt helyszüke miatt abban kellett hagyni, mert az évről-évre napjainkig beérkező ajándéktárgyak is már alig helyezhetők el. Különben a muzeum korszerű ujjászervezése és a Mátyás-ház kibővítése a jövő föladatai közé tartozik. A Mátyás-házra vonatkozó szerződésnek Kolozsvár sz. kir. várossal leendő megújítása tárgyában a városi tanácshoz küldöttség útján beterjesztett javaslat felett még döntés nem történt. Már alapításakor százezer korona értéket képviselő muzeumunk tárgyainak a száma a 8000-et meghaladja s az egyesületi könyvtár és térképtár, melyről cédula-katalogus készült, mintegy 5000 kötetre rug. A szakmunkák nagyrésze a hazai és külföldi testvéregyesületek kiadványaival fennálló csereviszony eredményei; ezen társulatokkal a szívélyes bajtársi összeköttetést ápoljuk. A muzeum legértékesebb tárgya Bethlen Gáborné Brandenburgi Katalin fejedelemasszony himzett díszszoknyája, melyet doktor Szádeczky Lajos révén vétel útján sikerült megszerezni; a legbecsesebb könyv pedig a világhírű Albinus-féle anatómiai atlasz, mely Merza főpénzt. közvetítésével többek közt a nagy latinista dr. *Mály* István ajándéka. Az egész muzeum sorsjátékok és gyűjtések alapján fedezett 70.000 korona költségbe került. Dr. Herrman Antal 1917. évi muzeumvizsgálati jelentése a gyűjtemények háborus becsét, melynek mai értékét szakértők 2 millió leiben állapították meg: 300.000 koronára becsülte. Nem érdektelen leszögeznünk, hogy az E. K. E. központi pénztára napjainkig turista célokra a háboru előtt több mint százhatvanezer koronát fordított. Különben a pénztári osztály mindig a pénzügyi egyensúly fentartásán fáradozott. A muzeummal kapcsolatosan szervezett háziipari szakosztály a Mátyás-házban egy kis minta kollekcziót állított fel, hol az idegenek népies emléktárgyakat, az E. K. E. turistaalkotásait ábrázoló képes levelezőlapokat és egyéb egyleti kiadványokat vásárolhatnak. Itt jegyezzük meg, hogy egyesüle-

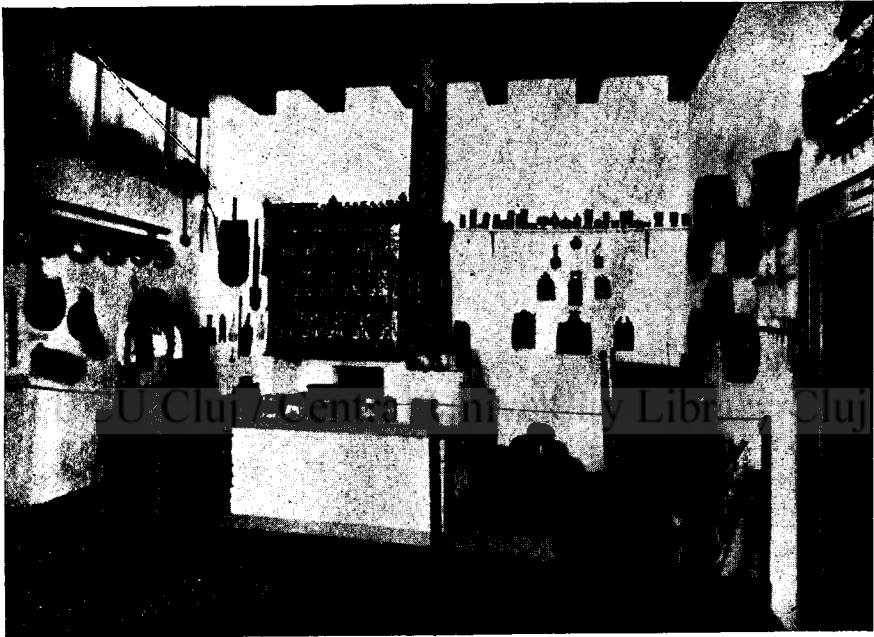
tünk muzeuma gyarapítására is, az erdélyi nőkhöz — Radnótiné-Hrabovszky Irén tollából — körlevelet bocsátott ki a népipar támogatása céljából, minek az eredményeként sok vidéken rég elfelejtett népies himzések, faragások és egyéb házi iparágak újra föllendültek. A muzeum tb. igazgatója néhai dr. *Herrmann* Antal, a néprajz egyetemi nyilvános tanára volt; ügyvezető muzeumigazgató dr. Roska Már-

Kárpát-múzeum: Kalotaszegi szoba.

ton, az archeologia volt egyetemi magán tanára, muzeumőr Orosz Endre áll. iskolai igazgató-tanító. Utóbbinak értékes mezőségi gyűjteménye előbb a Mátyás-házban, majd több őskori jellegű néprajzi tárgyaival együtt az Iparművészeti muzeumban volt Kolozsvárt kiállítva. Ezen kollekciónak legjellemzőbb sorozatai a román és cigány népeletet tükrözik vissza, mely jelenleg a Muzeul Etnografic tulajdona. Ezen egész Erdélyt mintegy dióhéjban visszatükröző muzeumunkat, mint elsőrangú idegenforgalmi intézményünket eddigelé a tömeges iskolai kirándulókkal együtt több, mint százezren látogatták, köztük többen a király öfelségével az élén az uralgó családok tagjai közül. A történelmi szobában egyebek közt a Mátyás-szobor pályázat pályaművei foglalnak helyet. A párisi világkiállításon kítüntetést nyert 60 drb. Goró-féle erdélyi tájképsorozat a tájrajzi osztály legfőbb vonzóereje. Az Erdélyi fürdőügy szemlél-

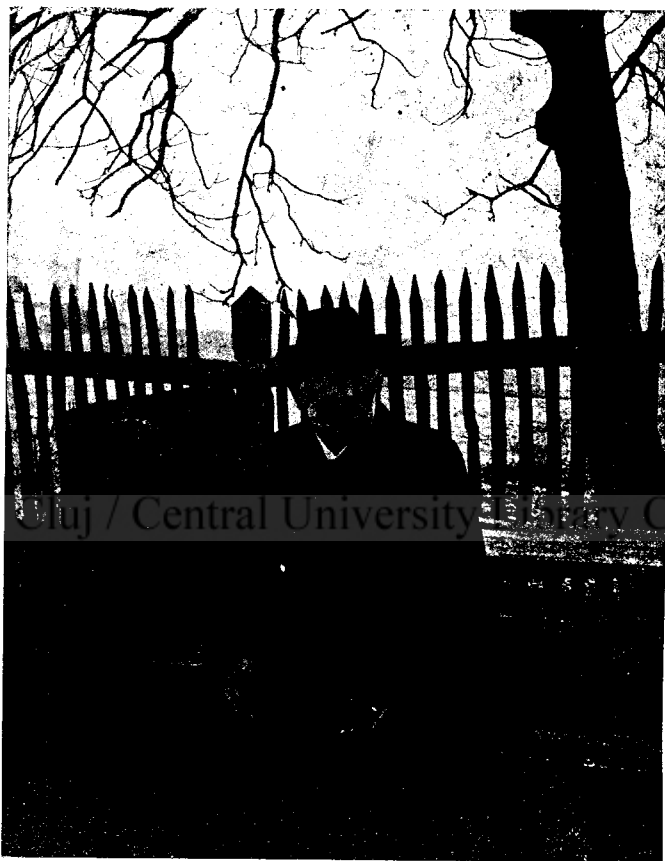
tető kiállítása pedig dr. *Hankó* tervei szerint készült. Azonban a gyűjtemények nagyobb részét a foglalkozás és háztartás körébe vágó néprajzi tárgyak alkotják. Az egyesületi kiadványok száma jelenleg mintegy 70-re megy. Ezek közül kiváltképen iskolai célra készültek a népszerű Bodor-féle préselt virágú növénytani albumok, melyekből azonban a háború miatt csak 3 sorozat jelenhetett meg, holott Erdély egész floráját felölelték volna. A háborus évek előtt az egyesület turistanaptárt is bocsátott ki kirándulási tervezetekkel,

Kárpát-múzeum: Kalotaszegi konyha.

hogy az arcképes igazolvánnyal egybekötve évről-évre az utazási és egyéb kedvezmények igénybevételére szolgáljon. Pl. itt voltak felsorolva többek közt azok az erdő- és bányatiszti lakok is, ahol az E. K. E. tagjai alkalom adtán meghálhatnak. Többek közt igen praktikusnak bizonyultak a magyar, német, francia és angolnyelvű kis kalauzok és prospektusok Erdélyről és Kolozsvárról K. *Fodor* János titkár és dr. *Kelemen* Lajos szerkesztésében. Az „Erdély” című honismertető folyóirat szerkesztői sorában dr. *Veress* Endre, dr. *Gyalui* Farkas, *Radnóti* Dezső, *Merza* Gyula, dr. *Szádeczky* Lajos, *M. Kovács* Géza, *Orosz* Endre, dr. *Kerekes* Zoltán, dr. *Karl* János az időközönként többtagú szerkesztőbizottságokkal együtt igyekeztek, új nyomokon haladva, a kezdet nehézségeivel megküzdeni

és a természet szerető tollforgató turistákat egy táborba vezetni. Az 1918 óta anyagi okok miatt szünetelő folyóirat 26 évfolyamának gazdag tartalma közel 300 munkatárstól mintegy háromezer cikelyt ölel fel. Míg anyagi erőink engedték „Erdély Népei“, „A mi fürdőink“ és „Kerékpáros turista“ címen mellékleteket, továbbá színes műlapokat csatoltunk hivatalos közlönyünkhöz, sőt idegen-

Légrádi Terray István.

nyelvű „abrégeé“ eszméjével is foglalkoztunk közvetlenül a világháború kitörése előtt, mely a tervek egész sorát semmisítette meg. Annyi sok turistatagtarson kívül, kik az Egyesületben megacélosodott izmokkal és lelkülettel harcoltak, véreztek, hősihálált haltak a kötelesség harcmezején, vagy Erdélytől végleg elszakadtak: legérzékenyebb veszteség érte az E. K. E.-t dr. Cholnoky Jenő ügyvezető alelnök 1919 év végével történt eltávozásával, mielőtt magasszin-

vonulú turistaterveit megvalósíthatta volna, nemkülönben dr. Szádeczky Lajos, dr. Kosutány Ignác, dr. Jékey Dániel, dr. Márki Sándor alelnökök, Tanács József a bükki turistaház lelkes gondnoka, dr. Zakariás János a brassói volt osztály elnöke és még sok más buzgó tag repatriálása folytán. Az egyesület történetében pedig különösen megörökítésre méltók Czárán Gyula, Terray István, Pálffy Ernő és Papp Kristóf turista mecenásaink, kik nagyobb alapítványokkal áldoztak a turistaság oltárán. Czáránról dr. Szádeczky Gyula, Terrayról pedig Tanács József tartottak az E. K. E. fölkérésére emlékbeszédet.

Az EKE
jótévői.

A háború alatt elhalt Pálffy és Papp Kristóf felett tartott emlékbeszédet, valamint dr. Mály István, br. Feilitzsch Ártur, dr. Márki Sándor, Tanács József halálakor történt kegyeletes megemlékezések a Tisztikari Tanács ülésein hangzottak el, kik mindannyian Erdély tájszépségeinek, föld- és népkincseinek imádatában megtalálták közös eszményüket.

Különösebben is kiemelendő, hogy Czárán, mint hegymászó a hegyeknek, Terray, mint természetbúvár a gyűjtésnek, Pálffy, mint szenvedélyes halász a vizeknek, Papp Kristóf a kertészetnek, Feilitzsch az erdőnek, Tanács a növényvilágnak voltak hű barátai. A tudós dr. Mály pedig, mint a régi könyvek szakértője az E. K. E.-nek hagyományozva nagyértékű könyvtárát, kértemelte, hogy a tiszteleti alapító tagok sorába iktattassék. Egyébiránt összes tagjaink nevei cédulakatalogusba foglalt és osztályonként csoportosított törzslap-nyilvántartásban és a törzskönyvekben vannak megörökítve. Viszont sok család örökméklül őrzi a székely diszítő motívumokat ábrázoló tagsági oklevelet, mely az egyesületi tagok által beiratási díj címén kiváltható. Egyesületünk kitüntetésekben is részesült a budapesti, marosvásárhelyi és sepsziszentgyörgyi országos kiállításokon kívül a párisi és brüsszeli nemzetközi világtárlaton is, tehát igyekezett minden téren leróni Erdély iránti kötelmeit.

BEFEJEZÉS.

**Az E. K. E. központi igazgató választmányának évi jelentése
az 1930. április hó 6-án tartott közgyűlés alkalmából.**

Annyi sok egyesület mellett az E. K. E.-t is megbénította a világháború, melynek folyamán, majd a kitört forradalom következtében csaknem mind elvesztette turistaalkotásait.

Ezután következett az államterületi változás, mely a vidéki osztályokkal való kapcsolatot szüntette meg a megnehezített érintkezés folytán.

Igy aztán jóformán a kolozsvári tagokra hárult a feladat, hogy egyelőre az Egyesület életműködését a központi Tisztikarral az élükön fenntartsák. Miután 1924 óta rendes közgyűlésünk nem volt, ennél fogva tehát ezúttal tulajdonképen 6 évről kell beszámolnunk.

Az E. K. E. vezetőségének állandó gondját alkotta az Alapszabályok korszerű módosításának, illetőleg az Egyesület jogi személyiségének elismertetése, mellyel négy rendkívüli és egy rendes közgyűlés foglalkozott, utóbbi 1924 jun. 12-én, mikor is a most visszalépő tisztikar választotta meg dr. Szádeczky Gyula elnökkel az élén, ki tudományos kirándulásai közben ujabban a Székelyföld geológiájával is foglalkozott.

Kirándulási
mozgalmaink.

Ezen vezetőség minden lehetőt elkövetett, hogy az Egyesület munkatervét élénkebbé tegye, épen ezért az 1926. évi rendkívüli közgyűlés óta újra rendszeresen megindította a kirándulások rendezését, minek folytán azok száma 1926-ban 40 volt, 1927-ben pedig 65-re emelkedett. Együttal a tagok által végbevitt magán társaskirándulások nyilvántartásáról is gondoskodott és így 1928-ban 126, 1929-ben 204 kirándulásról lehet beszámolni. Kirándulásainknak köszönhető, hogy taglétszámunk mintegy száz taggal gyarapodott.

Ezek között első helyen áll a Kolozsvár környéki Bükkerdő, hol a hegytetői gerincvándorlás, Árpádcsúcs, Kismagura a nagyobb sétákat kedvelők főcélja.

A Bercsényi-turistaház az első turista állomása a Bükkbe érkezőknek, hol 1926-ban ünnepelődött az E. K. E. 35 éves, 1927-ben a Kárpát-múzeum 25 éves, 1930-ban a turistaház 20 éves fennállása társaskirándulás és összejövetel keretében. Ezen turistaalkotás közhasznú voltának a bizonyítékát legfényesebben akkor szolgáltatta, midőn az 1928. évi május 1-én lezajlott emlékezetes jég-

vihar alkalmával a kirándulók százai menekültek ezen épület védő szárnyai alá nemzetiségi különbség nélkül. Ezen turistalaktás területbérének rendezését a szerződés lejártáig sikerült biztosítani, azonban a hátralevő 9 év folyamán vagy új terület szerzéséről, vagy a jelenlegi terület megváltásáról kell gondoskodni. Viszont örvendetes eseményként említhető, hogy 1930 március 11-én kötött meg azon egyezség, amelyben Bors Mihály szindi földbirtokos hozzájárult ahhoz, hogy a Torda-hasadéki menházunk területének a tulajdonjoga telekkönyvileg az E. K. E.-re ruháztassék, miáltal említett érdemes alapítótágunk Egyesületünk őszinte köszönetét érdemelte ki.

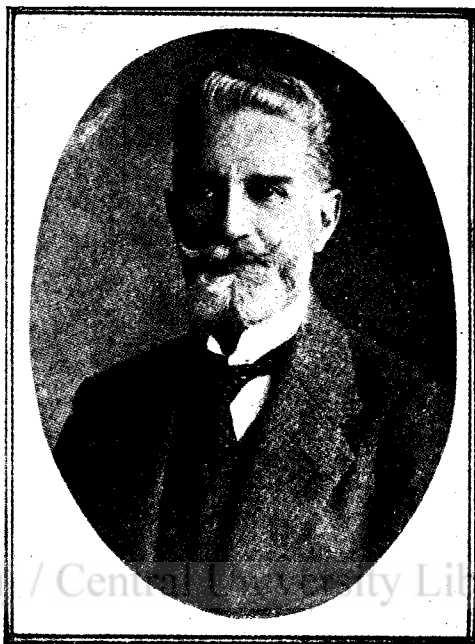

Heppes Miklós.

A kányafői telken mai napig sem nyílt alkalom valamely új turistaalkotás létesítésére és így csak mint egyszerű kirándulóhely és messzelátó áll a tagok rendelkezésére. Ujabban az Egyesület egyéb rendes kirándulásainak névsora körülbelül a következő: Torda- és Turi hasadék, Torockó a Székelykövel, Runki-szoros, Dobrin, Vlegyásza, Révi cseppkőbarlang, Dregán-völgy, Kiskapus-Pányiki szoros. Sólyomkő, Kolozsfürdő, Marosujvár, Gyerőffy-szöktető, a Negoj-hegység, Remetei sziklaszoros, Leányvár, Báthori-hegy, Szénafű, Szkerisorai jégbarlang, Szamosbazár—Csodavár, Oncsászái barlang, Detonáta, stb. és több székelyföldi körut.

Az EKE
arckép-
csarnoka.

Ezen kirándulóhelyeket hol gyalogos, hol kerékpáros turistáink keresték fel. A Mátyásházi iroda arcképcsarnokának a kiegészítése céljából a vezetőség rendre elkészíttette Czárán és Radnóti képei

Br. Mannsberg Sándor.

mellé Dr. Herrmann Antal múzeumigazgató, Heppes Miklós elnök és végül br. Mannsberg Sándor alelnök nagyított mellképeit, kikről mint néhai érdemes vezérférfiakról a Tisztikar Tanácsülésén kegyeletes megemlékezés történt.

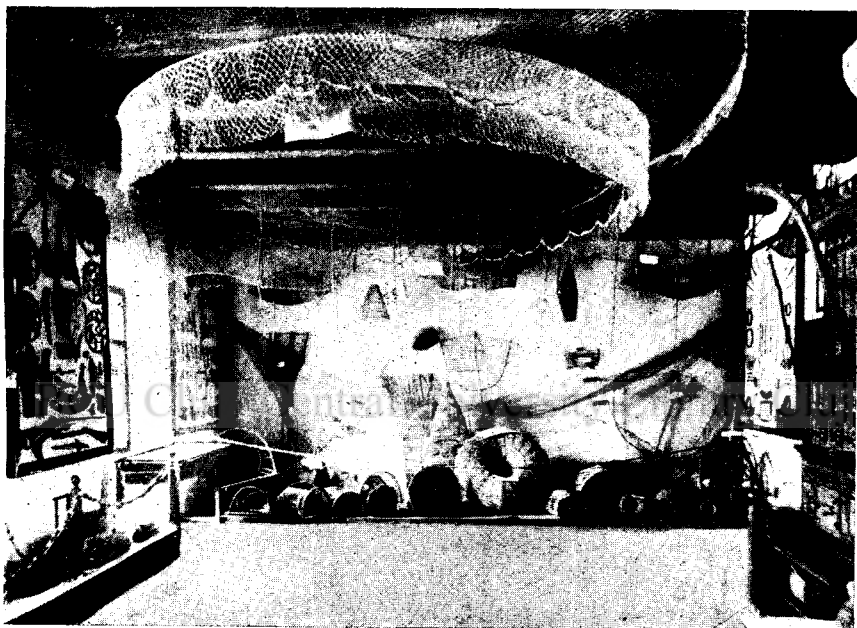
Ezen három korifeusunk közül Herrmann a néprajz tudós apostola, Heppes a balneologia lelkes fölkarolója, Mannsberg a természetkedvelés páratlan mintaképe gyanánt az Egyesületnek mintegy a főcélkitűzéseit testesítették meg. Legújabbban ezen képsorozat Hangay Oktáv osztályelnök és kiváló turista képével gyarapodott.

Kísérletképen megemlítendő, hogy egyes lapok szerkesztőségének ajánlatára az Egyesület beleegyezett, hogy az E. K. E. turista céljainak külön rovatot nyissanak, mintegy áthidalva azon évtizedet, amióta folyóirata szünetel. Rovatvezető az EKE. főjegyzője, Orosz Endre volt.

A Múzeum felügyelete és rendbentartása s az E. K. E. kezelésére bízott 48/49. tört. Ereklje-múzeum szintén az elnökség gondját ké-

pezte és megelégedéssel említhető fel, hogy a Kárpát-múzeum iránti érdeklődés nem lankadt, sőt annak 25 éves fennállásakor a külföldi testvérintézmények is Berlinből, Münchenből, Grenoble-ből, Késmárcról, Oslóból (Norvégia), Budapestről, stb. barátságos üdvözlétekkel keresték fel az Egyesületet.

Különben az is szép szokás, hogy az egyesületi tagok kirándulásaikról turista üdvözlétek küldenek az EKE-nek, s hogy egy pár esetre hivatkozzunk, pl. dr. Szádeczky Gyula elnök a Sierra Nevada

Kárpát-múzeum: Óshalászat.

csúcsán, majd Fokvárosból, dr. Hirschler József alelnök és Xántus János főtitkár a svájci Rhonegleccseren emlékeztek meg egyesületünkről.

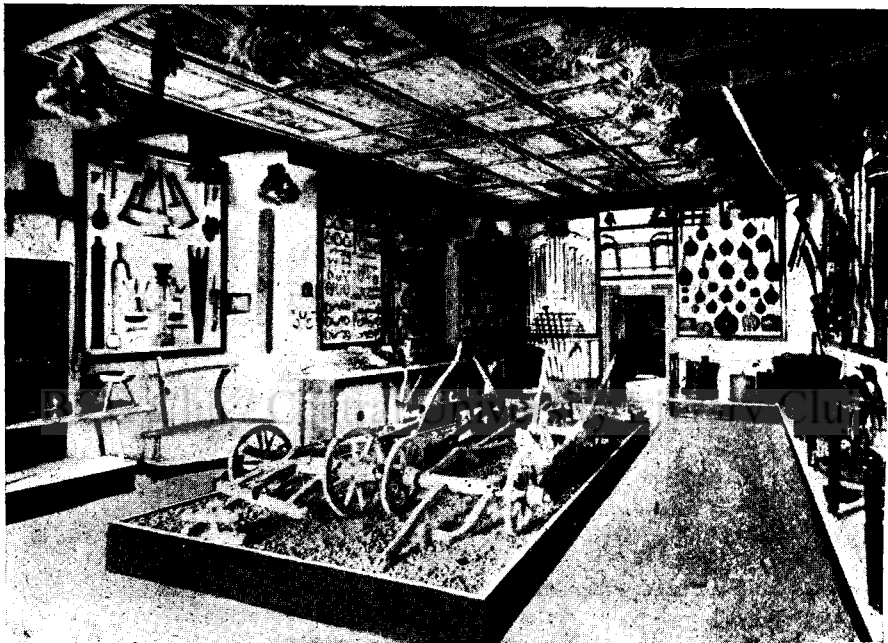
Megemlítésre méltó, hogy a Mátyás-ház emeleti folyosóján a **Múzeumunk fejlesztése.** közel 60 darabból álló Iőportartó-sorozat, továbbá a balneológiai szekrények új elrendezést nyertek, tervben van, hogy a szakirodalom iránt érdeklődők számára — angol minta szerint — a vonatkozó bibliográfia főbb vonásokban termenként szintén kifüggesztessék.

A Mátyás-házi szerződés megújításával illetőleg automatikus meghosszabbításával összefüggésben nemrég is fölmerült ezen épület kibővítésének a kérdése, mely a Kárpát-múzeum turista irányú fejlesztésével előbb-utóbb újra napirendre kerül.

Itt kell még megemlékezni arról is, hogy az EKE. 1927-ben a berlini népművészeti kiállításon vett részt, azonban az 1928. évi bukaresti balneológiai kiállításon költséghiány miatt csupán egy kis kollekcio tájkép képviselte az Egyesületet.

A brassói
osztály
önállósulása.

Az alapszabályok végleges jóváhagyása hiányában a taglétszám megapadt, a vidéki osztályok nem működhettek, sőt a legélelkepe-sebb szervezet Brassóban kénytelen volt magát önállósítani, hogy nagyköhavas menházát újra felépíthesse, ami sikerült is neki 1928.

Kárpát-múzeum: Földmivélés.

évi július hó 15-én tartott népes kirándulásán, mikor is a fölavatás ünnepélyesen végbement.

A Brassói Turista-Egyesület azóta „Erdélyi Turista“ cím alatt folyóiratot is indított és ezen sikere késztet arra, hogy most már az EKE. jövőjével, illetve újjászervezésének kérdésével az Egyesület vezetősége komolyan foglalkozzék.

Az idegenforgalom hű tükre a Mátyásházi vendégeknyv, mely a legkülönbözőbb országbeli látogatókat, testületeket, tanintézeteket tünteti fel. Különösen ki kell emelnünk az iskolákat, melyek az EKE-múzeum legszorgalmasabb látogatói.

Ami pedig az iskolai kirándulásokat és egyáltalán a diákturistaságot illeti, e tekintetben a tanuló ifjúságot nagy szellemi elfoglaltsága mellett is újabban a sportolás egyéb irányzatai s főként a cserkészlet kezdik érdekelni. Éppen ezért a Xántus János főtitkár és társai által turista szempontból szervezett ifjúsági tanulmányútok figyelmet érdemelnek.

Dr. Tulogy János titkár az iskolai kirándulások rendszeresítéséről munkatervet dolgozott ki, a turistaságról pedig az EKE. fölkérésére előadást is tartott a kirándulási kedv fokozása érdekében.

Kárpát-múzeum: Tájrajzi osztály.

Legújabban ugyancsak tőle „Turisták és cserkészek könyve“ címen egy kirándulási útmutató jelent meg, melyet úgy a szakkörök, valamint a sajtó elismeréssel fogadtak.

Itt a helye arról is megemlékezni, hogy titkárunk közbenjárására egy névtelen adakozó ezer leít áldozott az EKE. turista céljaira.

Az „Erdélyi Uti Kalauz“ új kiadásának elkészítésére Merza Gyula főpénztáros 30 éves tisztviselői jubileuma alkalmából tizezer leies pályadíjat tűzött ki. Minthogy ezen terv megvalósítása most még sok nehézségbe ütközik, ennél fogva a Tisztikari Tanács úgy határozott, hogy a rendelkezésre álló összeg az Egyesület történetének kinyomtatására fordíttassék negyven éves fennállása emlékére.

Az EKE
története.

A kerékpáros
osztály újja-
szervezése.

Megemlítésre méltó, hogy Orosz Endre múzeumőr és jegyző, mint a kerékpáros osztály elnöke, a kerékpáros turista kirándulásokat 1926 óta újból meghonosította, sőt nagyobb erdélyi körutakat rendezett az EKE. és a sajtó elismerése mellett. Így ő, Váradi József társával együtt díszoklevelet is nyertek.

Ami pedig a néprajzi irányzatot illeti, e tekintetben dr. Roska Márton múzeumigazgató bocsátott ki egy a néprajzi gyűjtésre vonatkozó füzetet, majd a múzeumőr írt ugyanezen tárgyról cikksorozatot, a főpénztáros pedig felhívta a figyelmet a sajtóban Erdély néprajzi leírásának a megkezdésére, továbbá a néprajz idegenforgalmi jelentőségére.

Egyébiránt a Kárpát-múzeum katalogizálásával az idegenségre való tekintettel Orosz Endre foglalkozott, kár hogy a hiányt pótló terv a jövő feladatai közé sorolandó.

Az igazgató helyettesi teendőket szükség szerint a főpénztáros látta el s úgy ő, mint a múzeumőr, utóbbi úgy is mint helyettes titkár, az egyesületi ügymenet érdekében az irodában hivatalos órákat is tartottak.

A könyvtár legújabb igen értékes gyarapodásai a Magyar Néprajzi Társaság, a Román Néprajzi Múzeum, a Múzeumok Nemzetközi Intézete (Páris) kiadványai és a külföldi testvérmúzeumok katalogusai.

A turista
iroda.

Itt jegyezzük meg, hogy az egyesületi irodában egyúttal olvasóterem van, hol a tagok a hivatalos órák alatt a könyvtárt és a kiadványokat igénybevehetik, a térképtárat használhatják, a képes albumokat megtekinthetik.

A gazdag kliséár részleges rendezésével annak használhatósága könnyebbé vált, viszont munkaerő hiányában a könyvtár lajstromozása még elintézésre vár.

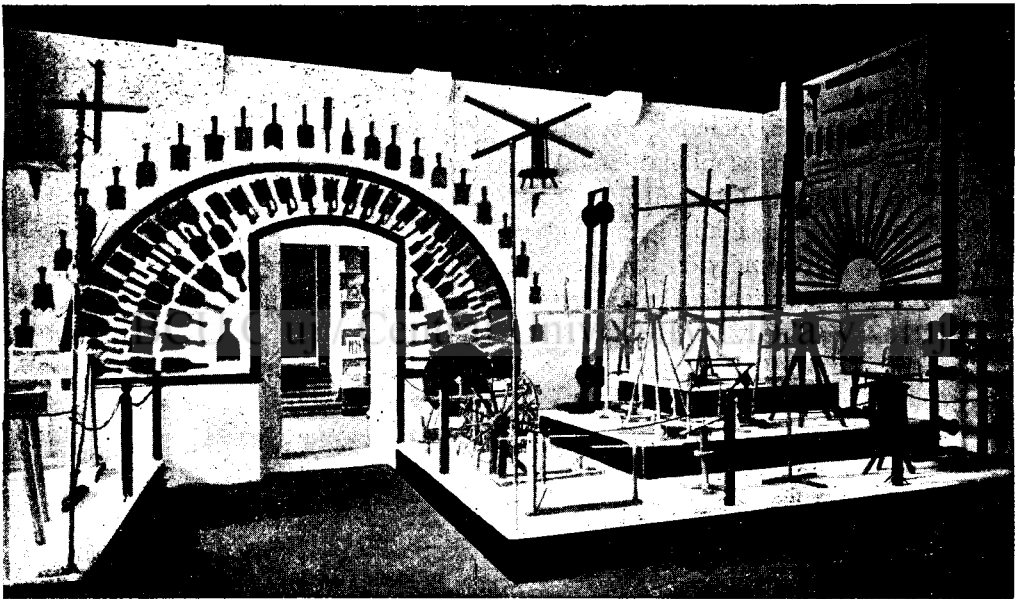
A múzeum leltári revíziója szintén időszerűvé vált, még pedig azon alkalmából, hogy az Egyesület fölhívására Kolozsvár polgármesteri hivatala a Mátyás-ház épületén egy negyedszázad alatt keletkezett hiányokat az 1927. év folyamán renováltatni sziveskedett, ami itt-ott leszereléssel járt, továbbá azért is, mert a külön vezetőség alatt álló 48/49. tört. Ereklje-múzeum beköltöztetésével az EKE múzeumának a kiállított anyaga szintén változáson ment át. Egyébiránt múzeumunk ajándékozás útján több értékes tárggyal gyarapodott.

Az Egyesület életnyilvánulásainak legélénkebb bizonyítéka — a múzeum és a turistaház vendégekönyvein kívül — a Mátyás-házi turistairoda, hol a hivatalos órák alatt, de máskor is: a fürdőzés, nyaralás, kirándulás iránt vagy bármely más turistasági és néprajzi

kérdésben a tagok és érdeklődők tájékoztatást, díjtalan felvilágosítást szerezhetnek.

Egy olyan nagy városnak, mint Kolozsvár, tulajdonképen az **Idegenforgalom.** EKE nyújt minden anyagi ellenszolgáltatás nélkül idegenforgalmi szolgálatot a város nevezetességeinek megtekintésére, a vidéki kirándulólhelyek és fürdők fölkeresésére, házi és népipari cikkek beszerzésére, emléktárgyak, képeslapok vásárlására, kiadványok ajánlására, stb.

Aki meg akar győződni az EKE életműködéséről, az keresse fel ezen irodát, hol betekinthez a levéltár gazdag és változatos tartal-

Kárpát-múzeum: Fonó, szövő szerszámok terme.

mába, mely dióhéjban egy kis idegenforgalmi tükörképet tár fel Kolozsvár turista viszonyairól, a nevezetességek iránti érdeklődésről, egyszóval az EKE kulturális, hon- és népismertető fontos szerepéről. Nemzetiségi különbség nélkül bel- és külföldről fordulnak ezen irodához idegenek és bennszülöttek egyaránt, tudományos adatok vagy hétköznapi szükségletek végett, melyek érdekében ott hazai és európai nyelveken készséggel utbaigazítás nyerhető.

A múzeumában és a város nevezetességeinek megtekintésénél az Egyesület vezetősége szerencsés volt úgy az ezelőtti, mint a jelenlegi, sőt külföldi uralkodó családok tagjai közül is mintegy tizet kalauzolni, azonkívül a leghírnevesebb államférfiakat, tudósokat és mű-

vészeket épen úgy, mint a polgárság vagy a nép egyszerűbb fiait. Az iktatott ügydarabok évi átlaga az 500-at meghaladja; 1929-ben pláne 832-vel elérte a forgalom a tetőpontot.

Példaképen pedig megemlítésre méltó, hogy a gyűléstartás nehézségei ellenére 1924 óta 2 rendes, 4 rendkívüli közgyűlés, 4 választmányi, 25 Tisztikari és 1 jubileumi értekezlet, összesen 36 ülés tartatott.

Az alap-
szabályok
jövahagyása.

Az EKE az államterületi változás óta nem kevesebb mint 5 közgyűlésen foglalkozott alapszabályainak az új viszonyok folytán szükségessé vált módosításával. Ugymint 1920. nov. 28, 1922. április 9, 1924. jun. 12, 1926. nov. 28-án és 1929. márc. 3-án, míg végre ezen legutóbbi 3 közgyűlés határozatai értelmében a Cluj-kolozsvári törvényszék döntése alapján 1929. évi április 17-én kiadott végzés az egyesület jogi személyiségét hivatalosan bejegyezni elrendelte. Tehát 9 és fél év óta huzódott ezen ügy végleges elintézése, melynek folyamán a kérvények, hitelesített okmányok, eredetiben, másolatban vagy fordításban csatolt mellékletek, kimutatások, alakulástörténeti adatok, stb. halmaza közel száz aktára szaporodott fel.

A jogi személyek sorába való bejegyzéshez szükséges hiteles alapszabály-összesítés beterjesztése iránt 1929. évi jun. 12-én, majd nov. 6-án kapott az egyesület megkeresést, melynek haladéktalanul eleget is tett. A bejegyzés még múlt évi november hó 14-én meg is történt, azonban többszöri sürgetés ellenére csak 1930. április hó 3-án kézbesítették dr. Cseke Vince és Merza Gyula közbenjárására a fentemlített bírói ítélettel azonos 380/1926. számú idevonatkozó alapszabály-záradékot, illetőleg értesítést, mely utóbbi közlés végett a „Monitorul Oficial“-nak Bukarestbe elküldetett.

Nem érdektelen, hogy a most már befejezettnek tekinthető alapszabálymódosító kampány folyamán nem kevesebb, mint 130 féle módosítás után nyerték el az egyesület alapszabályai jelenlegi alakjukat.

Méltán elismerés illeti tehát dr. Várady Aurél jogtanácsosunkat, hogy az ügyet végre nyugvópontra juttatta.

Ujjászerve-
kedő
mozgalom.

Ilyen körülmények közt indult mozgalom egyfelől dr. Illés Gyula, dr. Tompa Kamill, dr. Ferencz József, Merza Gyula és társai kezdeményezésére tagsági díj felemelése és ujjászervezés iránt, másfelől dr. gróf Logothetti Oreszt, Polareczky Dániel és társainak hasonló irányú és új munkatervet javasoló kérésére.

Mindkét írásbeli javaslat összesen 62 aláírással ellátva a tagok örvendetes érdeklődésének és egy kedvezőbb időszak beköszöntésének a jeléül tekintendő.

Egyébiránt alapszabályaink jóváhagyása óta a kirándulási bizottság hetenként tanácskozó összejövetelein élénkült meg úgy a gyalogos, valamint a kerékpáros turisták vezetőinek részvétele a kirándulások rendezésében. Elismerés illeti tehát úgy a bizottság elnökét, dr. Ruzitska Béla központi alelnököt, mint a kirándulások buzgó vezetőit, Orosz Endrével az élükön.

Az 1928. évi augusztus hó folyamán ezen bizottság elhatározta, **Utjelzések.** hogy a kolozsvári Bükkerdő sétautjainak elhalványult színes jeleit újból főfrissíti és a városkörnyéki kirándulóhelyekről egy nagyított fali térképet készített, mely utóbbi intézkedés céljából Dobos Gerő (Mócs) EKE tagot illeti a kezdeményezés érdeme.

Orosz Endre és Losonczy János vezetése alatt többrendbeli útjelző kirándulás keretében a régi útjelek felfrissítést nyertek, sőt az ezeket feltüntető turistatérkép Losonczy János és Snjaric Franjo buzgalkodásából szintén elkészült és a bükki turistaháznál, illetőleg az irodában kifüggesztetett.

Kilométer-jelző térképet Polareczky Dániel, táblázatos kimutatót Orosz Endre készítettek.

Miután úgy a sajtó, valamint a kiránduló társaságok részéről élénk érdeklődés nyilvánult, 1928. évi augusztus hó 26-án dr. Páter Béla alelnök és Merza Gyula főpénztáros egy forgalmasabb vásárnapon bejárván a fentemlitett ujonnan jelzett ösvényeket, azokat a mindenütt talált kirándulók jelenlétében átadták a forgalomnak.

Sajnálattal vett búcsút az egyesület központi ellenőre, Bartha Gergely, Budapestre való repatriálása alkalmával, ki az EKE-nek kitartó hive és a turistaságnak lelkes ápolója volt egyaránt.

A sajtót mindenesetre köszönet illeti, hogy felkarolta a turistaságot, egyébiránt az Egyesület életműködése iránt való közérdeklődés nem csupán a sajtóorgánumok, hanem a testvéregyesületek és egyéb tekintélyes intézmények részéről is állandóan megnyilvánult, minek jeléül ismertetések bocsátott az elnökség rendelkezésükre, sőt az EKE-et sportférfiak is fölkeresték turistasági, illetőleg sporttörténeti adatok szerzése érdekében.

Erre különben jögeimül szolgál az Egyesület négy évtizedes kultúrmunkája, melynek közhasznú volta bel- és külföldön egyaránt elismerésben részesült.

Kiemelendő, hogy az EKE úgy a Brassói Turista Egyesület, a Szabó S. K. V., mint a Nagyvárad Sportegyesület turista osztálya, továbbá a Román Turing Klub kolozsvári osztálya vezetőségével és más sportklubokkal is barátságos bajtársi érintkezést tartott fenn. A Temesvári „Gloria“ motor-klub erdélyi turaversenye alkalmával pedig kerékpáros osztályunk útján alakítottunk zsürit és fogadóbizottságot,

**Testvériség
ápolása.**

melynek viszonzásául Egyesületünk egy selyem klubzászlót, főtisztviselőink ezüst érmeket kaptak elismerés gyanánt.

Azonban a tagokban és alkotásokban a világháború okozta súlyos veszteségekért csak az ifjabb nemzedék turista irányú nevelése nyújthat kellő kárpótlást, mert a turistaság terén éppen találó a jelszó, hogy az ifjúságé a jövő.

Ezen szebb jövőtől remélhető tehát új föllendülés az EKE-ben, melynek negyvenéves, közérdekű kultúrtörékvései megérdemlik, hogy támogatásban részesüljenek.

Utoljára hagytuk, hogy annál élénkebben emléküinkbe vésődjék XI. Piusz pápa Ő Szentsége magas kitüntetése, aki az EKE tagjait apostoli áldásában részesítette annak viszonzásául, hogy 50 éves papi, illetőleg 40 éves turista jubileuma alkalmából az Elnökség hódolattal üdvözölte

Adja az Isten, hogy ez a munka-megszentelése záloga is legyen Egyesületünk felvirágzásának.

EKE kirándulók a Pilis-menház előtt.

(1930. VII. 27.)

ZÁRADÉK.

I. Tiszteletbeli tagok névsora.

1. Bedő Albert, 2. gr. Bethlen András, 3. gr. Bethlen Gábor, 4. Csató János, 5. Czárán Gyula, 6. br. Dániel Ernő, 7. dr. Darányi Ignác, 8. Deák Lajos, 9. Déchy Mór, 10. br. Eötvös Loránd, 11. br. Fejérváry Géza, 12. Hegedüs Sándor, 13. Jókai Mór, 14. Heppes Miklós, 15. dr. Lóczy Lajos, 16. Lukács Béla, 17. Maurer Mihály, 18. Perczel Dezső, 19. Palkovics József, 20. Potsa József, 21. Sándor József, 23. dr. Szádeczky Lajos, 24. br. Wlassits Gyula, 25. gr. Zichy Ödön.

II. Az E. K. E. közgyűléseinek sorrendje:

1. Alakuló közgyűlés Kolozsvárt, 1891 január 12. 2. Rendes közgyűlés Kolozsvárt, 1891 május 12. 3. Rendes közgyűlés Kolozsvárt, 1893 február 11. 4. Rendes közgyűlés Kolozsvárt, 1894 január 12. 5. Rendes közgyűlés Radnaborbereken 1894 szeptember 2. 6. Rendes közgyűlés Ünökő-hegyen, 1895 július 7. 7. Rendes közgyűlés Kolozsvárt, 1897 április 25. 8. Rendes közgyűlés Kolozsvárt, 1898 május 19. 9. Rendes közgyűlés Gyulafehérvárt, 1899 szeptember 17. 10. Rendes közgyűlés Nagenyeden, 1900 július 15. 11. Rendes közgyűlés Kolozsvárt, 1901 november 10. 12. Rendes közgyűlés Sepsiszentgyörgyön, 1902 július 20. 13. Rendes közgyűlés Brassóban, 1903 augusztus 30. 14. Rendes közgyűlés Kolozsvárt, 1904 október 2. 15. Rendes közgyűlés Révi barlangnál, 1905 augusztus 27. 16. Rendes közgyűlés Szovátafürdőn, 1906 augusztus 19. 17. Rendes közgyűlés Kolozsvárt, 1907 szeptember 8. 18. Rendes közgyűlés Gyergyószentmiklóson 1908 szeptember 6. 19. Rendes közgyűlés Déván, 1909 október 9. 20. Rendes közgyűlés Kolozsvárt, 1911. január 22. 21. Rendes közgyűlés Kolozsvárt, 1912. december 17. 22. Rendes közgyűlés Kolozsvárt, 1913. január 26. 23. Rendes közgyűlés Kolozsvárt, 1914 január 25. 24. Rendes közgyűlés Kolozsvárt, 1916. április 16. 25. Rendes közgyűlés Kolozsvárt, 1920. november 28. 26. Rendes közgyűlés Kolozsvárt 1922 április 9. 27. Rendes közgyűlés Kolozsvárt, 1924 június 12. 28. Rendkívüli közgyűlés Kolozsvárt, 1926 november 28. 29. Rendkívüli közgyűlés Kolozsvárt, 1927 január 26. 30. Rendkívüli közgyűlés Kolozsvárt, 1929 március 3. 31. Rendes közgyűlés Kolozsvárt, 1930 április 6.

III. Külföldi testvéregyesületek,

melyekkel az EKE a háború előtt csereviszonyban állott.

(A *-gal jelzettek évkönyvet adnak ki.)

*1. Club Alpin Français (Paris), Franciaország legnagyobb és legrégebb alpesi egyesülete körülbelül tízezerenél is több taggal, havi folyóirata van.

2. Section Lyonnaise du C. A. Fr. (Lyon), kitűnően szerkesztett havi folyóirata „Revue Alpine“ néven jelenik meg illusztrálva.

3. Section Vosgienne du C. A. Fr. (Nancy), a Vogéz-hegység kultuszát ápolja, egyszerű értesítőt bocsát a tagoknak rendelkezésére.

4. Touringclub de France (Paris), az idegenforgalomnak áll szolgálatában, havi folyóirata van és az automobilizmust terjeszti.

*5. Société des Touristes du Dauphiné (Grenoble), a délfraanciaországi havasok ápolója.

6. L'Union Vélocipédique (Paris), a kerékpározás sportját terjeszti egyesítve az összes francia kerékpáros egyesületeket. Értesítője jelenik meg.

7. L'Industrie des Cycles et Automobiles (Saint-Etienne), az új gépek és találmányok ismertetését egy értesítő útján eszközli.

*8. Deutsch u. Oesterreichischer Alpenverein (München), a legnagyobb európai turistaegyesület, melynek taglétszáma már a háború előtt a százezret meghaladta. Világhírű alpesi muzeuma és többszázra menő menedékházainak a hálózata páratlan. Havi folyóirata és tudományos munkássága közismert.

9. Verband für Fremdenverkehr (Berlin), nagy népszerűségnek örvendő folyóirata „Der Tourist“ az összes turista közlönyök közt legtöbb példányban jelenik meg.

10. Schwäbischer Albverein (Stuttgart), taglétszáma a huszezeren felül van, értesítőt ad ki, egész Délnémetországnak vezető turistaegyesülete. Stuttgart közelében a Kernén-hegyen (511 m) nagyszerű kilátó tornyot létesített, melynek fenntartása az évente ezerekre menő kirándulók 20 filléryi belépődíjából nyert fedezetet a háború előtt.

11. Vogesenclub (Strassburg), nevezetes képeslapgyűjteménye a német turista-humor ötleteiben gazdag.

12. Oesterreichischer Touristenclub (Wien), havonta kétszer megjelenő értesítője van, tizezer taggal.

13. Società Alpina delle Giulie (Trieste) folyóirata a környékbeli hegyvidékek csinál propagandát.

14. Vogtländischer Gebirgsverein (Vogtland).

15. Taunus-club (Frankfurt A. M.).

*16. Club Alpino Italiano (Torino), a tizezeret meghaladó taglétszámmal, Riviste Mensile folyóiratának a neve, országos olasz egyesület, melynek nevezetes alkotása a turini Kapucinus-hegy tetején emelkedő Alpesi muzeuma, az olasz Alpokról készült művészi festményei híresek.

*17. Schweizer Alpenclub (Zürich), talán a legrégebb a társégyesületek közt, sehol a világon nincs úgy kifejlődve a hegyek kultusza, mint általa, melyet ezen klub számos turista alkotásával elősegít. Értesítője adminisztratív ügyekben esztályainak a hálózatával tartja fenn a hivatalos érintkezést.

18. Section Romande du Club Alpin Suisse (Genève) a franciáklakta hegyvidékekre terjed ki és „L'Echo des Alpes“ című kitűnő folyóiratát az egész világon ismerik. — Kezdeményezésének szüleményei a genfi Correvon-féle havasi kert és az ugynevezett Montblanc-múzeum.

*19. Towarzystwo Tatrzańskiego (Krakow), mint ahogy nevéből is látható a Magas Tátra lengyelországi részét kultiválja és a külföld Tatraveerein néven ismerte a háború előtt.

*20. Turistföreningen i Finland (Helsinki-Helsingfors).

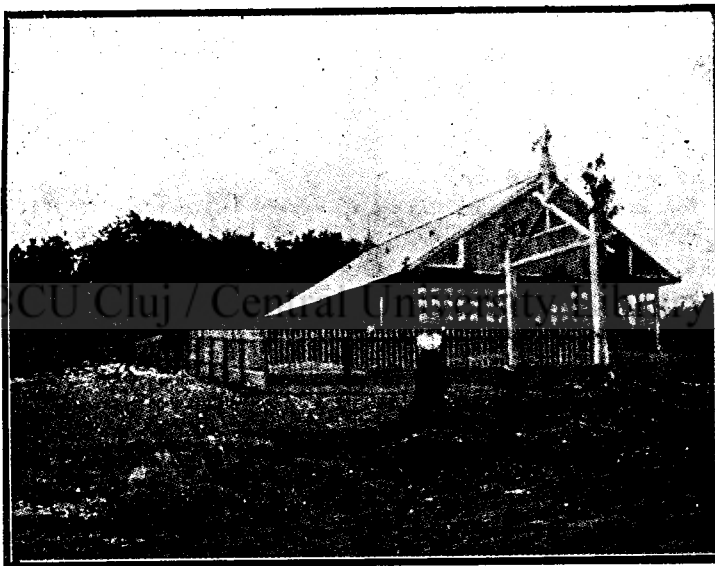
*21. Svenska Turistforeningen (Stockholm).

*22. Den Danske Turistforening (Kopenhaga).

*23. Den Norske Turistforening (Oslo).

*24. Club Apin du Crimée (Odessa), értesítője van.

- *25. „Lud“ (lengyel néprajzi társulat) — Lemberg.
- *26. Alpine Club (London), hegymászó egyesület, több mint 70 éve áll fenn.
- 27. Verein für Volksindustrie (Kjöbenhavn).
- 28. Geographische Institut idegenforg. oszt. (Wien).
- 29. La France à l'Etranger (Paris). idegenforg. egyll. közlöny.
- 30. A bosznia-hercegovinai államvasútak idegenforgalmi irodája (Szerájevo), számos kiadványa jelent meg.
- 31. Verein zur Hebung des Fremdenverkehrs (Graz).
- 32. Societa della speologia (Trieszt) barlangkutató egyesület.

E. K. E. Beresényi turistaháza a Bükk-erdőn.

Hazai és valódi angol szövetek,
mindennemű vásznak
turista ruhaanyagok

legolcsóbb beszerzési
forrása

Zauderer S.

**cég, Cluj-Kolozsvár,
Deák Ferenc-u. 40.**

Sportklubok, turistaegyesületek
részére jelvények, zászlók
legszebben, leg-
olcsóbban

Héjjánál

készülnek.

**Cluj-Kolozsvár,
Str. Iuliu Maniu (v. Szentegyház-u.) 8.**

Megkeresésre mintát küld.

**Sárga Kristóf
Utódai**

fehérenemű, vászon, turista
ingre és ruhára való erős
anyagok valamint haris-
nyák és lábszárók.

E. K. E. tagoknak
5 % engedmény.

**Cluj-Kolozsvár
Str. Regina Maria (v. Deák F.-u.) 3.**

Erdélyi Bank és Takarékpénztár R.-T.

Cluj-Kolozsvár.

Saját tőkéi Lei 125.000.000

Fiókok:

Arad, Braşov, Careii, Oradea,
Sibiu, Timişoara,
Târgu-Mureş,
Turda.

Foglalkozik a banküzlet minden ágával.

Kalmár Mihály

festék- és fűszerüzlet
Cluj, Str. Reg. Maria 25.

A legolcsóbb napi árban ajánl: Olaj- és lakkfestékeket, írnisz-ecseteket és különféle festékárut. - Továbbá szardínia, konzervek és mindenféle fűszerárut.

Kerékpárok
legolcsóbb engross árban.

Figyelem!

Figyelem!

A

Nemes Rozália-féle női kalapszalon

Piața Unirii (Főter) 12. sz. alatt

EKE tagok családtagjai részére
20 százalék engedményt ad
a bársony-kalap s más
bársonykombinációs
szép modelljeinek
(toque, берет
stb.) árából.

Prima - nem bővli - filckalapok
:: ára 180, 200 és 220 lei. ::

KLISEKET

IRODALMI MŰVEKHEZ
ÁRJEGYZÉKEKHEZ
PROSPEKTUSOKHOZ ÉS
MINDENFÉLE
NYOMDAI MUNKÁHOZ

**JUTÁNYOSAN
GYORSAN**

KÉSZIT A

MINERVA R.T.

SOKSZOROSÍTÓ OSZTÁLYA

CLUJ-KOLOZSVÁR

TELEFON 6-87

MINERVA r.-t.

kiadásában meg-
jelent turista
könyvek: a

Dr. Kröszler: Erdélyi
turista kalauz. Lei 40.

Dr. Tulogy J.: Cser-
készek és turisták
könyve. Lei 80.

Megrendelhetők a
MINERVA
könyvesboltjában Cluj-
Kolozsvár, Str. Reg. Maria
(Deák Ferenc ucca) Nr. 1.

**Turista
felszerelések
Vadászati
és halászati
kellékek
Téli- és nyári
sport áruk
nagy raktára**

Nicolae Roșca

Str. Regina Maria (v. Deák Ferenc-u.) 3.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Turista felszerelések

Turista ruházat

Sátrak és sátorlapok.

Mindennemü

sport-cikkek raktára

EMIL SCHUSTER

CLUJ-KOLOZSVÁR

E. K. E. tagoknak árkedvezmény.

Kun József

mechanic — mechanikus

Reparator de mașini de
cusut și biciclete.

Varrógép és kerékpár
javító műhely.

CLUJ, CAL. REG. FERDINAND 30.

Constructio

Radió-
Electrotechnica

Cluj-Kolozsvár,
Piața Unirii (Fötér) 32.

GILOVICS ÉS PAPSZT

fűszer-, csemegekülönlegességek üzlete.

Cluj-Kolozsvár, P. Unirii (Fötér) 16.
Telefon : 206.

Óriási választék finom csemege
árúkbán, kirándulásokra
alkalmas konzervekben, hű-
sítő italokban és szörpökben.

KATZ és FIA

sport-
és turista ruhái
a legjobbak!

Cluj-Kolozsvár, Fötér 10.

Kolozsvári Takarékpénztár és Hitelbank Részv.-Társ.

Cluj-Kolozsvár, Piața Unirii (volt Fötér) 7. szám.

Betéteket előnyös kamat mellett fogad el és rendszerint
felmondás nélkül fizet vissza. Olcsó kölcsönöket nyújt.

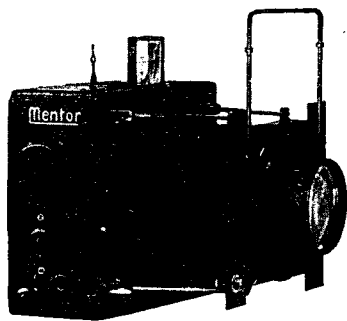
Fiókjai: Dés, Dicsőszentmárton, Gyulafehérvár, Marosvásárhely,
Nagyvárad és Temesvár.

Saját tőkái : 143 millió lei.

Affiliált intézetei: Torda-aranyosvármegyei Takarékpénztár R.-T.,
Torda, Alsófehérvármegyei Gazdasági Bank és Takarékpénztár
R.-T., Nagyenyed, Udvarhelymegyei Takarékpénztár R.-T., Székely-
udvarhely és Székelykeresztur, Szászrégenvidéki Takaréék és Hitel
Részvénytársaság, Szászrégen, Népbank Részvénytársaság. Bánffy-
hunyd, Szamosujvári Hitelbank Részvénytársaság, Szamosujvár.

Minden bankügyletet a legelőnyösebben végez.

Áruraktárai a vasút mellett.

**Turistáknak
nélkülözhetetlen
egy jó fényképezőgép!**

Legmegbízhatóbb beszerzési forrás,
Erdély legrégebbi foto-szaküzlete:

Kováts P. Fiai Cluj-Kolozsvár

Piața Unirii 8. Kérjen árjegyzéket!

„Uj Élet”

vegetarius havi folyóirat.

Főszerkesztő:

László Béla,

a romániai Vegetárius Egyesület
elnöke.

Előfizetési ár:

1 évre	350 lei,
1/2 „	180 lei,
Egyes szám	40 lei.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Cluj, Str. Gelu 20. Telefon 14-55.

BCU Cluj / Centra
**Turista- és
sport cipő-
különlegességek
áruháza**

Heller Lajos

Kolozsvár, Fötér 30. sz.

Legolcsóbb
beszerzési
forrás

Az Erd. Kárpát-Egyesület igazolvány-
nyal bíró tagjainak 5% árengedmény

University Library Cluj
„Aurora”

illatszertár Kolozsvár,

Fötér 29. sz.

(Bánffy palota)

*Illatszerek, valódi
párisi parfümök,
kozmetikai és
toalette cikkek
legolcsóbb be-
szerzési forrása.*

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület
igazolványal bíró tagjainak
10 százalékos árengedmény.